

eertijds

8e jaargang nr. 2 december - 1976

EERTIJD

8e jaargang nr. 2 - december 1976

verschijnt tweemaal per jaar
een uitgave van de oud-leerlingenbond
van de oude en moderne humaniora

Klein Seminarie, Zuidstraat 27, 8800 Roeselare

Postrekening 000-0683345-77

Steunende leden : 500 Fr

Leden : 250 Fr

Oud-leerlingen van de laatste vijf jaar : 200 Fr

INHOUD :

Brief aan een dode, A. van Doorne	1
O.K. De Laey in de humaniora van het Klein Seminarie, M. De Bruyne . . .	4
Onkruid vergaat niet, Pr. Vermander	29
Na lectuur van « Colligite Fragmenta, ne pereant », A. van Doorne . . .	34
Pieter Laigneil, eerste Roeselaarse zouaaf, J. Goddeeris	35
Onze 11 november-ontmoetingsdag, E. Steen	43
Medaille en Chapeau, L. Vandekerckhove	45
Hartelijke gelukwensen	47
Familieberichten	48

BRIEF AAN EEN DODE ...

« Te Roeselare leerden wij trouw zijn ! »
(Germain Lootens, Brief dec. 1974)

Dierbare Vriend Germain,

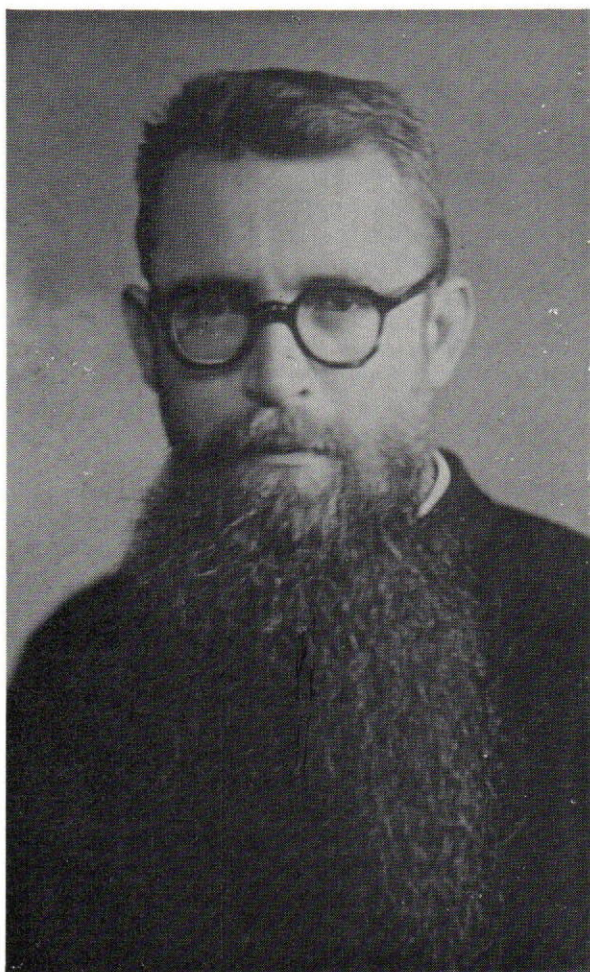
Op 1 oktober 1976 is uw innigste wens voortijdig in vervulling gegaan : « Uit heel mijn hart wens ik mijn dagen hier te mogen eindigen... als bewijs van TROUW. » (brief van 5.10.74)

Alwie u kent of gekend heeft, vindt dat ultieme bewijs grondig overbodig, omdat heel uw schoon, dienstbaar en strijdbaar bestaan één blijk van trouw geweest is. In de nazomer van 1922 kwaamt gij op ons aller Klein Seminarie terecht. Eerst op de voorbereidende afdeling, het jaar daarop in de humaniora. Over uw internatsleven vanaf de Vierde zou ik bladzijden kunnen vullen. Over uw eerste indrukken, ervaringen bij de geleidelijk grondiger kennismaking met de sfeer en geest van het toenmalige Klein Seminarie hebt gijzelf echter aangrijpender geschreven dan ik het zou kunnen.

Wie zou het u nadoen, wat gij in die bekende gebalde en tevens onstuimige zinnen van u, uw voorbijgang tussen september 1922 en juli 1929 in het traditie zware Klein Seminarie geschreven hebt ? Gij maakt vanaf de Vierde duidelijk het onderscheid tussen Roeselare en Wytewa. Wie na 1930 hun humaniora begonnen of voltooiden zullen deze dubbele benaming niet of maar vaag meer begrijpen.

Hoe hebt gij het kunnen verwoorden, dat eerste bewustworden van het tweevoudig ideaal dat uw verder leven zou richten en bezielen : Vlaanderen en Kristus. Hoe levendig en treffend wist gij die schok te vertolken die uw geest en gemoed ondergingen, toen het woord « Vlaanderen » en de zin « Vlaanderen moet herleven » een openbaring voor u werden. Oudere medeleerlingen slingerden Vlaamse strijdleuzen over de jonge knapenkoppen, doch bij weinigen onder hen ontstaken die leuzen zulk een felle gloed als in uw ontvankelijk en diep gemoed. Bij weinigen deden de strijdlieden en de toespraken zoveel vragen in de jonge geest ontstaan als in die weetgierige geest van u.

Natuurlijk was er de romantiek van die jaren, geladen met het veelkleurig verleden van het roemruchte Huis waar Gezelle, Verriest en Rodenbach nog niet vergeten waren. Ook gij zocht als knaap van de Zesde reeds naar helden om te bewonderen en na te volgen. Gij vindt ze bij ouderen op het groot internaat. Gij noemt in uw brieven maar twee namen : Karel van Elslande en Maurits De Keyzer. Zij vooral waren toen immers de wekkers van geestdrift, geloof, hoop en liefde in onze jeugdige zielen. Hoe schoon schreeft gijzelf het in uw brief van 15.2.1975 : « Ik, klein jongetje van Den Broeck van Sinte-Kruis, ik zei tegen mezelf : ik word gelijk zij, de helden van mijn jeugd ». En zij zijn het gebleven, voegt gij er nog bij. Toen gij dan zelfstandiger zijt gaan denken en doen, zijn die lichtende voorbeelden een steviger houvast geworden bij de groei van het ideaal dat in de leuze A.V.V.-V.V.K. vervat ligt. Voor u persoonlijk is deze leuze gesublimeerd geworden tot : Vlaanderen en de Missie. Met heel uw geweldig hart, met heel uw offergrage ziel hebt gij u op het internaat in de Vlaamse strijd geworpen en daarin hebt gij uw hele wezen gestaald om in staat te zijn als een der velen ons volk te gaan vertegenwoordigen in de missiën. Gij citeert het woord van Verschaeve : « **Als Vlaanderen aan God zijn strijders geeft, dan maakt het God tot zijn strijder** ».

Pater Germain Lootens, Scheutist
geboren te St.-Kruis-Brugge 1910
Overleden te Jambuku (Zaïre) 1976

Het dubbele ideaal : Vlaanderen en de Missie was van jongsaf aan bij u tot een eenheid vergroeid, want ik lees in uw brief van 15.2.75 : « het één uit het ander en het ander door het éne ». Verder lees ik : « voor mij was het Vlaamse leven en werken een echt kanaliseren van jeugd en van tomeloze drift. Hadde ik de Vlaamse Beweging niet gehad, **lijk ze toen te Roeselare was en lijk wij die toen beleefden**, ik zou nooit scheutist geworden zijn. » Dit hebt gij, reeds de vijftig voorbij, ook gezegd toen uw bisschop, Mgr Vanden Berg, op bezoek was. Hij keek naar het brandraampje in de refter van de missiepost en duidend op de woorden « Vlaanderen, dagh ende nacht denck ick aen u », zei mgr : « Ik toch niet ! » Uw reactie was : « Mgr, had ik dat niet gehad, ik zou zeker geen scheutist geworden zijn ».

Dierbare vriend, ik herinner mij menig missionaris die zoiets beweerde, alsof hij in Wytewa (in die Vlaamse strijd-sfeer van Roeselare dus) zijn roeping vond. Daar ik de anderen niet zo goed kende, nam ik dat met de fameuze korrel zout op. Maar als gij dat na zoveel jaren op papier zet, u geloof ik op uw woord ! Iets moet mij nog van het hart. Gij hebt nooit beseft wat uw overtuigende, meeslepende strijd lust op het Roeselaarse internaat in veel jonge zielen aan schoonheid, fierheid en trouw gewekt heeft. In onze klas, een jaar voor u, werd naar u opgekeken ; in de twee klassen na u die in « de tweede grote storing » nl. in de verwarrende controverse tussen het oude AKVS en de opgelegde K.A. geworpen werden, bleven, dank zij de nawerking van uw invloed, bij enkelen nog de oude geest en de zo vaak gezworen trouw naleven. Vroeger zou ik met zulke beweringen uw bescheidenheid ontzien hebben, maar doden kunnen beter tegen lofprijzingen dan levenden.

Ik weet dat velen smalend of hoogstens begrijpend over iemand als u zullen zeggen : op en top romanticus ! Maar dan vraag ik mij af of romantiek dan geen heel bijzondere deugd is, geen uitzonderlijke kracht, dat zij een mens ertoe kon brengen een heel leven lang trouw te blijven aan zijn jeugdidealën. Mijn dode vriend, uw voorbijgang in het thans afgesloten aards bestaan zal in Vlaanderen en in het missieland meer lichtende sporen nalaten dan wij mensen kunnen bevroeden. Een trouw als de uwe blijft nawerken.

Mijn vreugde om uw brieven uit Yambuku is dezer dagen, bij het herlezen, met spijt en weemoed gekruid. Ik voel mij als iemand die te laat gekomen is op een laatste afspraak, voor een ultieme ontmoeting. Ik hoor u al zeggen : « Geen spijt, geen weemoed. Ik heb u in mijn brieven mijn zielstestament nagelaten. Gij kent mijn jeugd en mijn trouw. » In een van die brieven lees ik nu, met meer ontroering dan voorheen de echt testamentaire uitspraak : « In de avond van mijn leven vraag ik mij af : ware het te herdoen ? Ik zou juist hetzelfde doen ». Hetzelfde doen ? Weinigen durven dat over zichzelf zeggen. Is daartoe wellicht een kracht, een geloof en vooral een liefde nodig, zoals de uwe ? Ik ben er zeker van dat gij weer met uw achtergrond van uw humaniorajaren zoudt uitpakken en zeggen : daar heb ik geleerd wat ik getracht heb van mijn leven te maken.

Heerlijke herinneringen, goede vriend, hebben wij soms uitgewisseld over zoveel rijke uren van samen rondwandelen en elkaar moed inspreken onder de bomen van het groot internaat in dat vertrouwde Klein Seminarie. Treuren lag niet in uw aard, ook niet in de mijne. Uw leven was te schoon om bij uw dood te treuren. Bij God vergeet gij zeker uw vrienden niet. Wij ook u niet.

(Geschreven in de eerste opwelling van grote nood aan een laatste gesprek met de overledene.)

Arthur van Doorne

OMER KAREL DE LAEY

(Hooglede 1876 - 1909)

IN DE HUMANIORA VAN HET KLEIN SEMINARIE TE ROESELARE (1889 - 1895).

*Zal ik daarom de Humaniora kleineeren ? Geenszins.
Eén ding heb ik er opgedaan en ik ben overtuigd dat
dit ding alles is wat de Humaniora leveren kunnen
en ook wat ze leveren moeten : een wil.*

O.K. De Laey, brief dd. 5 maart 1907¹

Vanaf zaterdag 28 september 1889 was Omer Karel De Laey gedurende zes jaar als inwonende leerling opgenomen in de typische leefgemeenschap van het Klein Seminarie te Roeselare, de trots en de speerpunt van het bisschoppelijk middelbaar onderwijs in West-Vlaanderen.

Het superioraat van François De Brouwer², van 21 november 1884 tot 28 november 1894, was nu echter geen hoogtepunt in de glansrijke geschiedenis van het instituut. Dit had verschillende oorzaken. De na-schoolstrijdperiode was voor het katholiek onderwijs trouwens een tijd van herstel en consolidatie, maar ook van nadenken over en toetsen van eventuele nieuwe opties door sommige katholieke geestelijken, politici en pedagogen naar voren gebracht.³ Het gevaar waarmee de door de liberale regering in 1882-1883 te Roeselare geplande middelbare staatsschool het Klein Seminarie in de Rodenbachstad bedreigde, was echter afgewend. Bovendien was superior De Brouwer de op-

¹ VLIEBERGH E. - PERSYN J., *Het werk van Omer K. De Laey*, Tweede Uitgave, Tielt, z.j., Deel V, blz. 87 ; deze studie wordt verder geciteerd als : *Werk*.

² DE BROUWER François-Marie, geboren te Brugge op 10 mei 1846, in Sint-Jan van Lateranen te Rome op 16 april 1870 tot priester gewijd, leraar aan het groot-seminarie te Brugge op 12 september 1871, superior te Roeselare op 21 november 1884, erekanunnik van de Brugse kathedraal op 9 april 1885, pastoor-deken van Sint-Vaast te Menen op 28 november 1894, pastoor-deken van Sint-Maarten te Ieper op 11 augustus 1897 ; gedurende de eerste wereldoorlog door de paus benoemd tot apostolisch prefect met bisschoppelijke rechtsmacht over het niet-bezette Belgische grondgebied ; hij gaf op 18 december 1918 ontslag en overleed te Maredsous op 7 april 1927.

³ De humaniorareformbeweging was reeds sedert de wet van 1850 op het middelbaar onderwijs actueel ; deze wet stelde een *Conseil de perfectionnement de l'enseignement moyen* in. Ook in het katholiek middelbaar onderwijs was de reformgedachte aanwezig ; wij denken hier speciaal aan Gezelles leermetode te Roeselare vanaf 1858. Onder Duitse invloed verschenen talrijke studies over de verbinding tussen de nationale taal en de klassieke vorming ; wij citeren : P. LEBROCQUY, *De l'enseignement des langues* (1851) en Frédéric GODEFROY, *Les Réformes de l'enseignement secondaire* (Paris, 1880). Het bleef hoofdzakelijk een franstalige aangelegenheid. Eerst vanaf 1900 kwam de reformgedachte ook in het Vlaams katholiek midden ter sprake ; wij citeren o.a. kanunnik J. MUYLDERMANS : *De humaniora van morgen*, in *Dietsche Warande en Belfort*, jg. 3, 1902, deel II, blz. 263-284. Fundamenteel werd de klassieke oudheid als basis van het moderne opvoedingssysteem *im Frage* gesteld.

volger van Hendrik Delbar, die de éénheid van visie en actie onder de leraars na de *Groote Stooringe* van juli 1875 had hersteld : de vlaamsgezinde leraars waren weggepromoveerd en de door hen gebruikte *esprit de système* vernietigd. Derhalve was ook de Vlaamse strijdbaarheid onder de studenten teruggeschroefd en was de Blauwvoeterij in Wytewa vastgelopen en vastgeroest, of zoals Hugo Verriest het schreef « vernageld ». In 1881 had Superior Delbar trouwens tevreden aan monseigneur Faict geschreven : « Le mouvement flamand me semble avoir complètement disparu ».⁴ In 1887 moesten de vlaamsgezinde leerlingen op het feest van Sinte-Lutgart hun beste kleren voor hun dagelijkse verwisselen. Aan de hulde bij de oprichting van Albrecht Rodenbachs praalgraf op de stedelijke begraafplaats te Roeselare op 2 september 1888 mochten de leerlingen niet aanwezig zijn⁵. In 1889, het jaar waarin de stichting van de Westvlaamse Studentenbond als afdeling van het « Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond » op 2 mei te Roeselare was bekrachtigd, mochten de leerlingen op Sint-Lutgartsdag wel hun beste kleren aanhouden, het feest viel trouwens op een zondag, maar zij mochten niet ter communie naderen in de mis.⁶ In 1890 informeerde bisschop Faict bij superior De Brouwer naar de namen van de leraars en leerlingen die tijdens de paasvakantie aan de goudvader van de Blauwvoeten te Roeselare, spijt zijn verbod, zouden deelnemen.⁷ Bovendien bleken de kansen op een vernederlandsing van het onderwijs grotelijks verloren. Spijt de toelating van monseigneur Faict in 1878 om de catechismus en het « Vlaamsch » in het Nederlands te onderwijzen, bleef de catechismusles te Roeselare tot 1889, na het vertoog van de Westvlaamse Oud-Hoogstudentenbond, verfranst⁸. Van een eventuele toepassing van de wet van 15 juni 1883 was onder het episcopaat van Joannes Faict in de katholieke colleges van West-Vlaanderen *überhaupt* geen sprake⁹, alhoewel vanaf het

⁴ Zie : A. DEMEULEMEESTER. *De persoonlijkheid van Hendrik Delbar (1833-1894) superior aan het Klein Seminarie te Roeselare (1869-1881)*, II, in : *Rollariensia* III, 1971, passim en blz. 58.

⁵ *De Vlaamschgezinde studenten van Rousselaere aan hunnen voorvechter Albrecht Rodenbach*, in : *De Vlaamsche Vlagge*, jg. XIV, n° 3, grote vakantie 1888, blz. 85-88.

⁶ *Van eenen dreamer uit Wytewa*, in : *De Vlaamsche Vlagge*, jg. XV, n° 3, grote vakantie 1889, blz. 116-118.

⁷ Bisschoppelijk Archief Brugge (= B.A.B.), *Acta JJ. Faict*, blz. 164 : Faict-De Brouwer, brief dd. 5 april 1890 ; *Van Soorten*, in : *De Vlaamsche Vlagge*, jg. XVI, n° 2, paasvakantie 1890, blz. 76.

⁸ L. & L. VOS-GEVERS, *Dat Volk moet herleven. Het studententijdschrift de Vlaamsche Vlagge 1875-1933*, Leuven, 1976, blz. 65. De Westvlaamse Oud-Hoogstudentenbond kwam in december 1886 tot stand.

⁹ De organieke wet op het middelbaar onderwijs van 1 juni 1850 - waarin door de bisschoppen een eerste stap naar laïcisering werd gezien - was het uitgangspunt van een slepende discussie. Het gebruik van de moedertaal in het onderwijs én in het godsdienstonderwijs waren de twee knelpunten. De wet van 15 juni 1883 stelde de moedertaal voor het onderricht van het Nederlands, het Engels en het Duits centraal in het officieel onderwijs. De bisschoppen namen dit niet voor hun vrij onderwijs, spijt de enorme druk van het katholiek Vlaams midden, o.a. het Davidsfonds en de studentenbeweging. Zie : R. VANLANDSCHOOT, *Onderwijs en V(laamse) B(eweging) B. Middelbaar onderwijs*, in : *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (= E.V.B.), deel 2, Tielt, 1975, blz. 1095-1105.

Omer Karel De Laey
(1876 - 1909)
Geschilderd portret door Dujardin ($\pm$ 1890)

schooljaar 1886-1887 de verplichting was opgelegd in alle klassen Vlaamse stukken te doen lezen en voordragen. Eerst in maart 1890 vaardigde bisschop Faict enige maatregelen uit waardoor het Nederlands een grotere plaats innam in de vertalingen uit het Latijn en uit het Grieks. Hij wilde daardoor een eventuele toepassing van een wettelijke taalregeling in de colleges, die uit de aanneming van het amendement-Coremans¹⁰ in het parlement zou voortspruiten, voorkomen. Aldus kwam het onderricht in de moedertaal toch wel dichter bij de situatie van het middelbaar rijksonderwijs te liggen, zonder echter afstand te doen van de principiële en onwrikbare houding dat alléén het Frans de enig-zaligmakende en cultureel-vormende taal (van gevestigde orde en establishment) was. Het lessenprogramma bleef derhalve, samen met de collegegeest, hoofdzakelijk verfranst. Zo kwam ook in de gretig-genoomde *Société Littéraire*, de letterkundige vrijetijdsbeoefening, het Nederlands als een half-ondergronds flamingantisme aan bod en waren de verslagen dezer lettergilde dan toch in het Frans.

In het moedertaalonderricht was tussen 1891 en 1894 Roucourts *Beknopte spraakkunst der Nederduitse Taal* vanaf de zesdes tot de derdes in gebruik; voor Nederlandse letterkunde stond Davids *Vaderlandsche Historie* model, naast De Konincks *Het Menschdom Verlost* en *Vaderlandsche Tooneelen*, Vondels *Aanleidinge ter Nederduitse Dichtkunst*, Joseph in Dothan en Lucifer (in retorica); in de poësis waren daarbij ook de *Gedichten* van De Bo geprogrammeerd.¹¹

Pieter August Declerck¹², die sedert 1878 leraar was te Roeselare, stond vanaf april 1887 superior De Brouwer terzijde als econoom en onder-superior. In de klas wijsbegeerte voorbereidend op het priesterschap, doceerde sedert november 1884 de geleerde Emiel De Jaegher.¹³

Karel Vander Heyde¹⁴ was tot februari 1892 hoofdstudiemeester van de internen. Hij was in november 1881, nog onder het superioraat van Hendrik Delbar, in deze functie benoemd in opvolging van David Lanssen. In 1885

¹⁰ Het amendement-Coremans werd echter verworpen... wat een «zege» voor de bisschoppelijke overheid was.

¹¹ L. VOS-GEVERS, *In het spoor van de Vernederlandsing. Het Nederlands als vak- en voertaal in het katholiek middelbaar onderwijs in het aartsbisdom Mechelen en het bisdom Brugge 1864-1893*, in: *De Grootte Stoorings 1875, Bijdrage tot de Geschiedenis van de Vlaamse Studentenbeweging*, Rumbeke, 1975, blz. 193-204, 222-231 en 260-263.

¹² DECLERCK Pieter August, geboren te Koksijde op 9 maart 1853, leraar te Roeselare op 20 september 1878, priester gewijd op 21 december 1878, econoom op 1 april 1887, pastoor te Dadizele op 12 juli 1901, overleden te Anzegem op 31 oktober 1918.

¹³ DE JAEGHER Emiel Jan, geboren te Oostrozebeke op 14 november 1858, was doctor in de wijsbegeerte en de theologie; leraar in de wijsbegeerte te Roeselare op 29 augustus 1884, ere-kanunnik van de Brugse kathedraal; visitorator van de kloosters in het bisdom en directeur van de Dames van het christelijk onderwijs te Brugge op 3 april 1903, lid van de bisschoppelijke raad en prosynodaal examinator op 24 juni 1904, titulair kanunnik op 30 juli 1915; hij overleed te Brugge op 26 januari 1922.

¹⁴ VANDER HEYDE Karel, geboren te Oostende op 19 april 1858, hoofdstudiemeester te Roeselare van november 1881 tot februari 1892; in februari 1892 onderpastoor te Menen, daarna onderpastoor te O.-L.-Vrouw-Brugge; in augustus 1904 pastoor te Doornkerke (Ruisselede); in mei 1908 pastoor van Sint-Anna te Brugge. Hij nam ontslag in 1924 en overleed op 6 september 1931 te Sinte-Kruis-Brugge.

was Vander Heyde het voorwerp van kritiek in *De Vlaamsche Vlagge* om zijn uitlating : « Ce ne sera point une poignée d'étudiants d'Université ou de Collège qui bouleversera la face de la terre : le changement doit venir d'en haut : des Chambres, du Parlement, de Leopold II »¹⁵. In zijn inspectieverslag aan bisschop Faict rapporteerde Amand Dambre daarover : « Quant à lui, il compte nullement faire des sorties contre les Flamingants mais plutôt exploiter le bon côté du mouvement pour étouffer ainsi plus sûrement le mauvais, c.a.d. la tendance du mépris de la discipline et de l'autorité, le sans-gêne et la rusticité »¹⁶. Doch in 1890 noemde *De Vlaamsche Vlagge* Vander Heyde dan toch weer « mynheer wyfelwufelwofel, wifelwefelwafelghem », na het incident op Sint-Lutgartsdag in 1889.¹⁷ Karel Vander Heyde had als onderstudiemeester Alfons Louwagie ; de studiemeester voor de externen was Audomaar Lootvoet,¹⁸ Op het einde van De Brouwers superioraat zou zich terzake de vlaamsgezindheid stellig een kentering voordoen met de vooruitstrevende Achiel Lauwers¹⁹, die sedert september 1890 de lessen van wetenschappen en mathesis op zich nam. Aan de Vlaamse Beweging gaf Lauwers een sociale dimensie ; zijn contact en inspiratie beïnvloedde zeker de katholieke *Gilde van Ambachten en Neringen*, die te Roeselare in juni 1891 startte. Zo zal hij ook het « bezoek » van de leden van de *Société Littéraire* uit het seminarie aan de « Gilde » hebben mogelijk gemaakt en geïnspireerd, waardoor de studenten op 13 november 1898 de arbeidersorganisatie leerden kennen.²⁰ Stippen wij bovendien aan dat Cyriel Verschaeve van 1886 tot 1893 in de humaniora en de wijsbegeerte

¹⁵ EEN, *Eene handvolle studenten...*, in : *De Vlaamsche Vlagge*, jg. XI, n° 2, paasvakantie 1885, blz. 73.

¹⁶ B.A.B., C 499, *Jaarverslag 1884-1885* : « Collèges du Diocèse. Inspection d'été 1885. Petit Séminaire de Roulers, 18 et 19 mai 1885 par l'inspecteur général des collèges ecclésiastiques du diocèse de Bruges, A.L. Dambre, Chan. ».

¹⁷ DOKTOR, *Wytewa*, in : *De Vlaamsche Vlagge*, jg. XVI, n° 1, nieuwjaarsvakantie 1890, blz. 9-11.

¹⁸ LOOTVOET Audomaar, geboren te Houtem(Veurne) op 12 augustus 1867, priester gewijd op 11 juni 1892 ; bewaker te Roeselare, nam wegens ziekte ontslag in 1895. Hij overleed op 19 januari 1897 te Houtem(Veurne). Voor hem schreef Guido Gezelle een zieleldichtje.

¹⁹ LAUWERS Achiel, geboren te Ingelmunster op 31 augustus 1864, priester gewijd op 22 december 1888, studeerde wetenschappen te Leuven. Hij was leraar in de wetenschappen en de mathesis te Roeselare van 14 september 1890 tot augustus 1904, daarna onderpastoor op O.-L.-Vrouwparochie te Brugge, op 29 juli 1904 proost van O.-L.-Vrouw-van-Blindekens ; proost van de christelijke arbeidersbeweging te Brugge, alwaar hij op 28 december 1910 overleed. Tijdens zijn verblijf te Roeselare was hij stichter en redacteur van het belangrijke flamingantische weekblad *De Nieuwe Tijd*, dat tussen 1896 en 1901 bij Jules De Meester te Roeselare werd uitgegeven en waaraan Hugo Verriest, Amaat Dierick, Emiel Lauwers, Stijn Streuvels en zelfs Willem Kloos medewerkten en waarin ook gedichten van Guido Gezelle verschenen. Zie : E. VOORDECKERS, *Drukkers en pers in het arrondissement Roeselare (1847-1914)*, Leuven-Paris, 1965, blz. 91-96 ; H. SCHOLL, *Geschiedenis van de Arbeidersbeweging in West-Vlaanderen (1875-1914)*, Brussel, 1953, blz. 130-148 ; R. VAN LANDSCHOOT, *Lauwers, Achiel, priester, sociaal werker*, in : *E.V.B.*, deel 2, Tielt, 1975, blz. 833.

²⁰ Archief Klein Seminarie Roeselare (= A.K.S.R.), *Verslagboek der Lettergilde 1895-1910*, op datum.

te Roeselare studeerde, en dat in oktober 1892 Robrecht De Smet, de latere Groot-Nederlander, uit Oostende naar de wijsbegeerte-afdeling te Roeselare kwam.²¹ Op 11 april 1895 kwam de Roeselaarse studentenbond tot stand onder de naam *De Toekomst hoort der Jeugd* en onder de bescherming van Sint-Lutgart. De stichtingsvergadering had plaats in het gasthof « Den Hert » op 13 april : vijftientwintig studenten waren aanwezig ; of Omer De Laey, de retoricaleerling, daarbij betrokken was konden wij niet achterhalen. In november 1905 schreef hij echter over de studentenbeweging en over Gezelles fundamentele betekenis, de veelbetekende woorden : « Het valt lastig iets speciaal almanakachtigs op te stellen voor collegestudenten, daar de richting hunner beweging vrij geheel en gansch vervreemd is. Ik onderstel dat zij sedert uwen en mijnen tijd van kop tot teenen in een nieuw pak zitten en wanneer ik nadenk op de naïeve dwaasheden, welke sommige *leaders* ons *in illo tempore* als dogmas predikten, begin ik de vroegere vijandelijkheid van de overheid, ik zeg niet : te rechtvaardigen, maar gemakkelijk uit te leggen. De kortzichtigheid der meesters heeft dikwijls de bekrompenheid der leerlingen nog versterkt. Alles ingezien, het vergeten der Vlaamsche taal bij hogere cultuurstanden is misschien voor onzen tegenwoordigen herbloei een groote weldaad. Een volle eeuw onderbreking in de gemeenschap met andere beschaving heeft het leven van ons volk gekortwiekt in breedte, maar zijne geaardheid geankerd in diepte. Waren onze voorouders vooruitgewandeld op den heerlijken maar lastigen heirweg der negentiende eeuwers, hoe zou het nu met ons gelegen zijn ? Voorzeker niet op een keerpunt tot frissche herwording, maar misschien nabij uitgeput, academisch verval. Alleszins, het opgroeien van Gezelle b.v. in Vlaanderen is een verschijnsel dat noch bij onze zuiderburen noch bij onze noorderburen hadde mogelijk geweest, omdat de ontwikkeling der gedachtenwereld er sedert lang dit stadium van primitieve onverslensdheid overloopen heeft ».²² Spijt deze fundamentele kritiek op de beginnende, ongecontroleerde studentenbeweging, heeft De Laey de laksheid en de lamlendigheid op Vlaams gebied, door de overheid van het Klein Seminarie gewild en bestendigd, als grievend en denigrerend ervaren. Met zijn spotzieke aanleg laat hij dan ook deze oversten op een Danteske manier ter onderwereld storten, in zijn gedicht *Dies Lætitiae* :

Ge weet dat vele principaals,
Om hunne fransche zonden,
in 't Diepste van het vagevuur
een strenge straffe vonden.
Het blijkt zelfs, dat er ook bewakers
en professoren waren,
die wegens haat der vlaamsche taal,
ibidem zijn gevaren.²³

Misschien had De Laey hier wel bewaker Karel Vander Heyde op het oog... Superior De Brouwer kreeg op 5 december 1894, Omer was retoricastudent,

²¹ R. VAN LANDSCHOOT, *Klein Seminarie Roeselare, a.a.*, in : *E.V.B.*, deel 2, Tielt, 1975, blz. 791-792.

²² *Werk*, Deel V, blz. 59-60 ; wat in de tekst van de aanhalingen uit Omers brieven cursief gedrukt staat was door Omer onderlijnd.

²³ *Werk*, Deel II, blz. 127, verschenen in « *Keikop* » 1908.

trouwens Leo De Vroe tot opvolger²⁴, met wie de kansen op een echte vernederlandsing in geest en onderwijs stellig nog geringer werden²⁵.

Naast deze als het ware extroverte actie en betekenis van het Klein Seminarie mag nochtans geenszins de introverte vorming vergeten worden, die bijaldien ook voor de slagvaardigheid en het naar-buiten-treden determinerend was. *La bonne marche du Petit-Séminaire* was verzekerd door het *Règlement Général du Petit-Séminaire de Roulers*, eerst in 1867 verschenen, doch waarvan superior De Brouwer in 1886 een tweede, verbeterde editie bezorgde die door monseigneur Faict op 24 juni 1886 was goedgekeurd. De nadruk lag hoofdzakelijk op het godsdienstig onderricht en de morele vorming. Menigvuldige kerkelijke liturgische plechtigheden, een dagelijkse mis, een zondagse hoogmis, vespers en lof en een georganiseerde structuur voor de sacramenten, biecht en communie, verzorgden en beveiligden het godsdienstig leven van de leerlingen. De *Congrégation de la Sainte Vierge*, waarvan Omer De Laey op 8 december 1890 reeds als leerling uit de zesdes het lidmaatschap aanvaardde²⁶, zorgde voor de aanvullende uiting van devotie en mariaal leven.

Een ultramontaans katholicisme moest bovendien de strijdbaarheid voor paus en kerk aanwakkeren. Het in 1866 opgerichte zoeavenkorps hield met militaire allures, « veldtochten », wapenschouwingen, krijgswandelingen en wapenoefeningen deze geest levendig en actueel. Reeds in 1890 was Omer gewoon zoeaaf gedurende de vierentwintigste veldtocht - de « oorlog » voor de « gevangene » van het Vatikaan duurde immers voort ! - en in 1891 en 1892 was hij muzikant bij het korps. Welk instrument hij bespeelde, o.m. tijdens het vijftientigjarig jubelfeest in 1891, konden wij niet uitvissen. Hij werd echter tot korporaal bevorderd op 19 maart 1893 en tot sergeant gedurende de achten-twintigste veldtocht in 1894.²⁷ Dit strijdkorps werd *au sérieux* genomen door de overheid van het instituut - de superior was trouwens statutair generaal - én door het bisdom, niet zozeer voor zijn militaire betekenis dan wel voor zijn ideologische functie.

Gans deze rigoristische structuur hield de « ernst van het bestaan, de zin van het leven, de grote vragen van de tijd, de morele en godsdienstige problemen »²⁸ permanent, begeleidend en duidend in de aandacht van leerlingen en

²⁴ DE VROE Leo Henricus, geboren te Zwevegem op 15 november 1856, was op 10 oktober 1882 tot leraar te Roeselare en op 19 oktober 1887 tot principaal van het college te Menen benoemd. Van 5 december 1894 tot 25 mei 1908 was hij superior te Roeselare ; daarna pastoor te Pittem, en op 26 juni 1912 pastoor van Sint-Jacob te Brugge, waar hij op 3 juni 1925 ontslag nam. Sinds 10 augustus 1899 had hij de titel van ere-kanunnik. Leo De Vroe overleed te Gullegem op 28 februari 1940. Zie : J. POLLET, *Het superiooraat van Leo Henricus De Vroe (1894-1908)* in : *De Heraut*, jg. XI, n° 2, augustus 1958, blz. 14-20.

²⁵ Een flagrante uiting daarvan was het jubelfeest van 1906 voor het honderdjarig bestaan van het Klein Seminarie. Niet alléén het programma was tweetalig, maar de briefwisseling rond dit feest, bewaard in het A.K.S.R., bewijst uitdrukkelijk de ondergeschikte positie die het Vlaams was toebedeeld. Een nadere studie over dit jubelfeest is gewenst.

²⁶ A.K.S.R., Map 15, stuk 1, *Ledenlijst voor het internaat 1869-1914*, op datum.

²⁷ Ibid., *Corps der zouaves Etudiants. Contrôles annuels 1876-1898*, n° 129 (sergeant) immatriculatienummer 1375.

²⁸ G. VERBEKE, *R. Fieuw, Herinneringen aan een vriend*, in : *Eertijds*, jg. 5, n° 1, juni 1973, blz. 10.

leraars, en scherpte de pedagogische communicatie onderling aan. De gestrenge dagindeling en punctuele afwisseling van studie, lessen en ontspanning, moest het karakter, of beter zoals Omer De Laey het zegde, *de wil* vormen. Instemmend formuleerde hij het als volgt : « De jongens die een aangeboren ijzeren wil bezitten op de rechte wegels leiden en de jongens die lamlendig zijn stalen levenskracht bezorgen, dunkt me, blijft daar (in de *humaniora*) het *unum necessarium*. Al 't overige is bijzaak ».²⁹ In zijn toneelstuk *Falco* uit 1905 legde hij rector magnificus Novalis die Falco, student aan de universiteit en de mededinger naar het primaat, toespreekt, volgende woorden in de mond : « De toekomst zit verborgen in den wil der jeugd ».³⁰ Waarlijk, niet minder dan een reminiscentie aan 't Rodenbachiaanse « De toekomst hoort der jeugd ».

Onvermijdelijk was een verstarring, een verburgerlijking, een formalisme aan dit ten slotte elitair onderwijs verbonden. In deze periode was bovendien nog steeds de bijzondere, zoniet de eenzijdige gerichtheid van geheel de opleiding op het celibatair priesterschap determinerend, wat ongetwijfeld bij sommige leerlingen frustraties zoniet opstandigheid of afkeuring veroorzaakte. Eind november 1905 schreef Omer De Laey een veelbetekende brief uit Hooglede aan zijn vriend Emiel Vliebergh te Leuven : « Ik voor mij ben overtuigd, indien onze docerende overheid den eigenaardig wellenden geest der college-jeugd wilde opbeuren en louteren in stede hem te *beschränken*, dat eene eeuw verachtend en verdoken leven ons beter dan enig ander volk ter wereld, in staat gesteld heeft om de spiritualistische overlevering van 't verleden met vruchtbare oorspronkelijkheid aan de toekomst te knoopen ».³¹ In dezelfde lijn lag de verstarring van het onderwijs, gekluisterd als het was aan de traditionele programmatie van klassieke schrijvers en ideeën, eerder wereldvreemd dan katholiek-wereldwijd. Gezelles poging om door de zo misprezen gevoelspedagogiek daaraan enigszins te verhelpen, en Verriests brede kijk op de actualiteit van leven en cultuur, was echter onder het superioraat van De Brouwer veraf en vergeten. In 1888 schreef een *Droomer* uit Roeselare : « Men mag bewonderen, leren kennen en ja, navolgen... van in het minste tot in het meeste - navolgen in het schrijven van woorden, navolgen in het rangschikken van woorden tot eene zinsnede, navolgen in het aaneenflansen der zinsneden tot een rede, navolgen in gedachten, ja zelfs navolgen in het gevoel... nooit een eigen gedacht, een eigen gevoelen, nooit iets uit eigen koker ».³² Spijt de waarschuwingen van vooraanstaande katholieken, spijt de kreten van misnoegde jongeren, spijt de actie en het geschrijf van pedagogen, bleef een verwachte hervorming van de *humaniora*, vooral dan in het bisschoppelijk onderwijs, stelselmatig uit. De hypocrisie van de strakke opleiding die alle eigenheid, alle creativiteit eenzijdig poogde te weren, heeft bij enkelen toch een geestelijke houding gestimuleerd, waarover Omer De Laey op 16 november 1902 uit ondervinding het volgende neerschreef : « Van langs om meer begin ik te gelooven dat het veel beter zou gaan om het ware schoonheidsgevoel te leeren smaken en den geest van opmerking te ontwikkelen in een museum dan

²⁹ *Werk*, Deel V, blz. 87, brief dd. 5 maart 1907.

³⁰ *Werk*, Deel III, blz. 48.

³¹ *Werk*, Deel V, blz. 61.

³² DROOMER, *Brief uit Wytewa*, in : *De Vlaamsche Vlagge*, jg. XIV, n° 1, nieuwjaarsvakantie 1888, blz. 32-33.

op de banken van een kollegie». ³³ Het lag dan ook voor de hand dat de stap naar de universiteit voor velen - ook voor De Laey - als een bevrijding werd ervaren. In 1897 schreef hij in *Aan de Schachten* :

Tracht 't kollegie te vergeten
Schachten, en het dood latijn,
Dat u nievers meer in Leuven,
Kan van nut of dienste zijn.
Tracht 't kollegie te vergeten
Maar onthoudt de wijze les :
« Numquam soli - semper tres ».

Leert de blijde vrijheid kennen,
Leuven, leven en genot ;
Laat de domgeleerde blokkers
Zich begraven op hun kot ; ³⁴

.....

In de zesde Latijnse, van 28 september 1889 tot 11 augustus 1890, had Omer De Laey Benedictus Edward Huys ³⁵ als leraar. Huys was verwant aan de bekende pastoor Victor Huys, leraar aan het Klein Seminarie van maart 1854 tot in 1862, bevriend met Guido Gezelle, en auteur van de Westvlaamse beseller *Baekeland, of de Rooversbende van 't Vrybusch. West-Vlaamsche Legendes*, in boekvorm in 1860 verschenen. In de zesdes ontmoette De Laey een schaar leerlingen, die met hem de humaniora zouden doormaken. Wij noemen, naast Pierre Deraedt uit Emelgem, Edmond Platevoet uit Moeskroen, Alfons De Clerck uit Wielsbeke, Camiel Van Besien uit Heist, Cyriel Claeys uit Izegem en Jozef De Hulster uit Roeselare, zeker Paul Allosery uit Geluveld ³⁶. Met deze laatste bleef Omer bevriend, ook toen hij hem te Leuven op-

³³ *Werk*, Deel V, blz. 19.

³⁴ *Werk*, Deel I, blz. 16.

³⁵ HUYS Benediktus Edward Karel, geboren te Geluwe op 1 februari 1857, zoon van Ivo Leo en van Melanie Verhaeghe. Hij ontving op 22 augustus 1882 de priesterwijding en was van 1 oktober 1882 tot september 1891 leraar te Roeselare. Daarna was hij directeur van de Zusters van de H. Vincentius te Anzegem. Hij overleed te Lapscheure op 18 maart 1931.

³⁶ ALLOSSERY Paul, geboren te Geluveld op 23 december 1875, enige zoon van gemeenteonderwijzer Edmond en Hortense Hollebecque; van 1889 tot 1895 deed hij zijn humaniorastudies te Roeselare en was er laureaat van retorica; hij werd priester gewijd op 23 december 1899 en studeerde kerkelijk recht te Leuven tot 1903; op 28 december 1903 werd hij benoemd tot onderpastoor te Ardooie, op 25 maart 1910 tot onderpastoor van Sint-Anna te Brugge, op 25 september 1919 tot directeur van de Zusters van Liefde aldaar en op 13 april 1934 tot aalmoezenier van de Rijksgevangenis in de Breydelstad. Hij nam rust op 27 november 1940. Reeds op 18 juni 1926 was hij conservator van het Gezellemuseum te Brugge, en bleef dit tot aan zijn overlijden te Brugge op 8 september 1943. Te Ardooie was Allosery verbonden met de arbeidersorganisatie de « Gilde der Ambachten » en te Brugge met het « Middenstandsverbond », alwaar hij trouwens zijn oud-leraar uit Roeselare Achiël Lauwers (zie voetnoot 19) ontmoette. Hij verwierf vooral bekendheid als Gezellekenner, werkte trouwens mee aan Bours *Jubileumuitgave van Gezelles werken* (1930-1935), en als historicus (medewerker van de *Société d'Emulation*

Leraarskorps van het Klein Seminarie 1893-1894 (foto april 1894)

van links naar rechts : onderste rij : 1. Viktor Vander Heyde (bewaker internaat) ; 2. Achiel Lauwers (leraar wetenschappen) ; 3. Pieter De Clercq (econoöm) ; 4. François De Brouwer (superior) ; 5. Emiel De Jaegher (wijsbegeerte) ; 6. Jacobus Van Hove (retorica) ; 7. Amaat Dierick (poësis) ;
 middelste rij : 8. René Veranneman (bewaker lager afdeling) ; 9. Hector Deslypere (bewaker externaat) ; 10. Audomaar Lootvoet (bewaker externaat) ; 11. Gustaaf Vandenbosch (leraar zesde Latijnse) ; 12. Ludovicus Morel (leraar Franse klas) ; 13. Aloïs Billeke (leraar derde Latijnse) ; 14. Hendrik Vande Putte (leraar vijfde Latijnse) ; 15. Alfons Louwagie (hulpbewaker) ;
 bovenste rij : 16. Medard Van Hoonacker (leraar Franse klas) ; 17. Valeer Vanderveelde (leraar vijfde Latijnse) ; 18. Adolf Goethals (bewaker lagere afdeling, handel).

nieuw ontmoette nadat Paul het priesterschap had gekozen en zijn studies in de wijsbegeerte en letteren voltrok ; Allossery zou in 1909 trouwens de lijkrede van Omer uitspreken.

In de zesde Latijnse behaalde Omer de zesde plaats in uitmuntendheid.

Albertus Boutens³⁷ loodste de jonge humaniorastudent van 1 oktober 1890 tot 12 augustus 1891 door de vijfdes ; Omer was nu de vijfde in uitmuntendheid. In de grammatica, van 30 september 1891 tot 10 augustus 1892, kreeg « zijn ziekte », een soort chronisch reuma, hem te pakken. Omer was « een heel seizoen thuis », in de ouderlijke woning aan de Geete te Hoogdele³⁸. Als klas-titularis in de vierdes had hij Viktor Vander Heyde³⁹, die graag zijn voornaam tot Zeger verdietste en van 20 februari 1892 zijn naamgenoot Karel Van der Heyde opvolgde als hoofdstudiemeester van de internen. In de lessen algebra had Omer gedurende dit jaar 1891-1892 Achiel Lauwers als leraar.

In hetzelfde jaar kwam Omers jongere broer Alban De Laey op de *Premier Cours Moyen*, en zou er verder zijn humaniora doorlopen tot en met retorica 1897-1898⁴⁰; hij woonde samen met Omer als pensionaris in het instituut.

De afwezigheid wegens ziekte heeft Omer wel gehandicapt ; toch was hij nog de zesde in uitmuntendheid. Had hij grotere aanleg en belangstelling voor wis-

pour l'histoire de la Flandre). Hij schreef : *Geschiedkundige Boekenschouw ; Onze West-Vlaamsche Zendelingen* (2 dln., 1925), en *Kan. Adolf Duclos (1841-1925)* (Brugge, 1930). Zie M. Van Coppenolle, E.H. *Paul Allossery*, Tielt, 1946, 137 blzn.

Omer De Laey leerde Paul Allossery kennen in het Klein Seminarie te Roeselare en later te Leuven ; zij bleven vriendschapsbetrekkingen onderhouden. Op een naamkaartje aan onderpastoor Allossery te Ardooie schreef Omer (na 1903) : « Er steekt nogal waarheid in uw verwijt. Ik zou echter met even veel reden tegen U hetzelfde bezwaar kunnen opperen. Toch beloof ik geen gelegenheid te verzuimen om Ardoye en U gedurende 't jaar te trachten te bezoeken » (In Documentatie van wijlen Kan. Dochy, bij Robert Vanden Berghe te Brugge). Paul Allossery sprak op dinsdag 21 dec. 1909 de lijkrede uit op de begrafenisplechtigheid van Omer De Laey in de kerk van de Geete te Hoogdele.

³⁷ BOUTENS Albertus, geboren te Brugge op 1 januari 1865 zoon van Pieter Jozef en Elisabeth Bancourt. Op 19 december 1889 was hij leraar aan het Roeselaarse Klein Seminarie, op 12 maart 1894 onderpastoor te Zarren, op 15 december 1897 onderpastoor te Tielt, op 30 april 1914 directeur van het Sint-Juliaansgesticht te Brugge, op 23 september 1914 pastoor te Houtem-Komen en op 22 oktober 1918 pastoor te Ooigem, alwaar hij op 26 september 1922 overleed.

³⁸ *Werk*, Deel I, blz. XII.

³⁹ VANDER HEYDE Viktor, geboren te Oostende op 27 januari 1865 ; hij ontving de priesterwijding te Brugge op 26 mei 1888 ; hij was leraar aan de vierdes te Roeselare van december 1889 tot februari 1892 en bewaker van 20 februari 1892 tot september 1902 ; van 1896 tot 1902 was hij *kornel* van het zoeavenkorps. Op 26 september 1902 werd hij onderpastoor aan de Kortrijkse O.-L.-Vrouwkerk, op 17 november 1909 pastoor te West-Nieuwkerke, op 7 november 1919 pastoor te Molendorp-Oostende en op 29 januari 1921 pastoor te Waregem alwaar hij op 16 juni 1927 overleed.

⁴⁰ Alban De Laey was in 1897 lid van het bureau van de *Société Littéraire*. Ongetwijfeld zal ook Omer in deze *Société* actief zijn geweest ; spijtig konden wij dit niet achterhalen daar het verslag over de jaren 1889 tot 1895 ontbreekt !

kunde en wetenschappen, zoals veelal wordt beweerd ⁴¹. Het volgende versje zou dit wel even kunnen weerleggen :

« De memorie der getallen
- 'k ben rechtzinnig, lijk gij ziet -
de memorie der getallen,
Dieu merci, bezit ik niet. »⁴²

In 1907, in het debat over de oude humaniora, schreef hij echter een zelfbekentenis : « Nochtans in de vierde voelde ik mijn geest opengaan : *horesco referens* - voor algebra, en in Rhetorika legde ik mij vlijtig toe op de studie van den electrischen potentieel. Waarom ? Omdat deze twee vakken mij *subito* een horizon nieuwe gedachten geopend hadden welke ik ten slotte besepte en waarin ik voldoening vond. »⁴³ Daarentegen getuigde zijn klasgenoot Paul Allossery : « Hij leerde met ware geestdrift, doch onder al de vakken waren de geschiedenis en de letterkunde zijne lievelingen. Zijn vermaak vooral vond hij in de studie der Grieksche en Latijnsche Meesters der dichtkunst, als Homeros en Vergilius, die hij heel en al doorgrond heeft zoowel als de meesterwerken der hedendaagse letteren. Dan ook reeds schreef hij, en verscheidene gewrochten die later in « Met Tijd en Vlijt » te Leuven bewonderd wierden dagteekenen van in de derdes en de Dichterschool ». ⁴⁴ Bovendien blijken de uitslagen van zijn humaniora (zie verder) te bewijzen dat zijn aanleg en vooral zijn belangstelling *all round* was en zijn opgang naar de schoonheid eerder door de strakke linguïstische methode van het traditionele Grieks-Latijnse onderwijsschema was afgeremd. De derdes en de poësis waren voor Omers evolutie determinerend, waar hij later *horresco referens* terugdenkt aan zijn *kalverliefde* voor de algebra.

In de syntaxis, de derde Latijnse onder leraar Aloïs Bilcke⁴⁵, haalde Omer in 1892-1893 zijn achterstand in. Hij was vierde in uitmuntenheid. In dit schooljaar ontloken zijn eerste pennevruchten ; hij schreef een riddergedicht ter gelegenheid van de opname van zijn vader Désiré De Laey in de Leopolds-orde. Dit gedicht is gedateerd « Roesselare, 2 oest 1893 » ; het eindigt als volgt :

Ridder zijn, het is zich scharen
Steeds rond d'eerevaan gestand ;
't Is der riddren leus bewaren :
« God en Kerk en Vaderland ! »

⁴¹ Vooral door Jules Persyn, zie : *Werk*, Deel I, blz. XIII : « Zijn eerste leerliefde was voor de cijfers. In de vierde trokken hem de formules der stekunde aan later de onderzoeken naar de geheimen van de barnkracht. Eerst in Poësis begon hij iets van de klassieken te snappen ».

⁴² *Werk*, Deel I, blz. 91, uit het gedicht *Parvis Parva decent*.

⁴³ *Werk*, Deel V, blz. 87, *brief* dd. 5 maart 1907.

⁴⁴ P. ALLOSSERY, Lijkrede 21 december 1909, blz. 2-3, *bs.* in documentatie van kan. Dochy.

⁴⁵ BILCKE Aloïs, geboren te Zarren op 17 januari 1866, leraar in de derde Latijnse te Roesselare van 8 maart 1890 tot 21 februari 1905. Daarna was hij onderpastoor op St.-Maartens te Kortrijk, alwaar hij op 15 september 1905 reeds overleed.

In de dichterklasse 1893-1894, zou de aanleg voor de dichtkunst zich ontwikkelen, spijt zijn latere afkeer van rijmelarij en verzenmakerij⁴⁶. In *Gradus ad Parnassum* dichtte hij toen :

'k Heb wel honderd vijftig malen
in bevangen barenzweet
oude stukken hexameter
tot vernieuwden deeg herkneed.

En ofschoon - ik zeg het zelve -
fanatieke Gradus-vriend,
nooit in verzen *satis bene*,
noch gekregen, noch verdiend.⁴⁷

.....

Over die poësis-klasse schreef hij in 1907 : « Rechtzinnig gebiecht, van de schoonheid der Grieksche letteren heb ik binst mijn collegejaren geen zier begrepen. Merk wel geen zier. De eenvoudige weelde der Grieksche taal echter, vatte en smaakte ik ten deele in poësis, dank zij de behendigheid van Nonkel, onzen leeraar - philoloog, die een halve uur kon praten over de mooie verwantschap met een stamwoord. Overigens was het idem gelegen met 't Latijn. Die taal verstond ik en schreef ik zelfs tamelijk vlot, maar dit alles was *littera qui occidit*. Ons ontbrak, *spiritus qui vivificat*. Geen enkel Latijnsche auteur heb ik toen uit goeste gelezen. Doch in poësis nogmaals - een luilekkerjaar, want verzen maken bleek destijds een kinderspel te zijn, en we hadden vrijen tijd in overvloed - heb ik veel genot gevonden in eenige boekjes van Reclam's Bibliotheek die wij door dagloopers lieten binnensmokkelen. Aldus kreeg ik o.a. Lessings⁴⁸ *Sinnegedichte* onder oogen en onder handen en op 't einde van den schoolsemester was 't boekje zoodanig beduimeld dat het bijna uiteen viel.

⁴⁶ Zie o.a. zijn gedichten : *Dichter X*, *Gradus ad Parnassum*, *De Visu*, allen in *Ook Verzen*, *Werk*, Deel I, blz. 82, 92 en 74 ; laten wij ook zijn *Nascitur poeta* (ibid., blz. 96) herinneren, waarmede De Laey trouwens zijn bundeltje *Ook Verzen* aankondigde op een koddig, origineel inschrijvingsfoldertje « Bijvoegsel aan talmerk 9 van Bieckorf » (1902) (in ons bezit) :

« *Nascitur poeta*, zeide,
zeide vader Quintiliaan,
en ik heb, uit deze woorden,
willen vatten en verstaan,
dat men niet om *poësie* - lijk
om *pianoles* mag gaan. »

⁴⁷ *Werk*, Deel I, blz. 92.

⁴⁸ LESSING Gotthold Ephraim, voor wie de grootheid van de mens in het zoeken naar de waarheid lag, heeft in de vorige eeuw menig jong dichter begeistert. Hij was geboren te Kamenz (Saksen) op 22 januari 1729. Hij genoot een klassieke opleiding aan de beroemde *Fürstenschule* te Meissen en deed daarna zijn theologische studies aan de universiteit van Leipzig. Hij kwam er in contact met het toneelleven, o.a. met de actrice Caroline Neuber. Hij schreef een serie comedies (o.a. *Die Juden*, *Der Freigeist*), vol sarcasme en kritiek. Tussen 1748 en 1751 verbleef hij als journalist te Berlijn, en na

Mijn Lafontaine⁴⁹ en mijn *De Imitatione Christi*⁵⁰ de eenige boeken welke ik ooit gelezen hebbende, nu nog regelmatig voort herlees, verstond ik *in illo tempore* nog niet». ⁵¹

Dit poëtische luilekkerjaar bracht Omer door onder de leiding van twee klas-titularissen ; de eerste vijf maanden was Edward Delanote⁵² leraar, en vanaf maart 1894⁵³ Amaat Dierick. Wij menen hier op de invloed van deze laatste

geneeskundige studies te Wittenberg, kwam hij in 1753 naar Berlijn terug. Hij publiceerde er zijn epigrammatische *Sinngedichte* en het eerste Duitse bourgeois-treurspel *Miss Sara Sampson* (1755). Hij keerde naar Leipzig terug, bezocht Amsterdam, schreef kritische bijdragen en eiste een nationale dramaturgie op vrij van Franse invloed. In 1759 verschenen zijn meesterlijke fabels in proza, maatschappijkritisch bedoeld. Zijn esthetische leerstellingen verdedigde hij in *Laokoon oder über die Grenzen der Malerei und Poesie* (1766) : de essentie van de poëzie is beweging, actie ; de kern van de schilderkunst is observatie van de ruimte. Over Breslau kwam hij in 1765 terug naar Berlijn en kreeg het aan de stok met Voltaire ; hij nam het voor het realisme van Diderot op. In *Wie die Alten den Tod gebildet* (1769) stelde hij de Middeleeuwen tegenover de Grieken. In 1772 publiceerde hij de briljante tragedie *Emilia Galotti*. Armoede dwong hem echter een bibliothecarisambt te Wolfenbüttel te aanvaarden. In 1775 bezocht hij Wenen en Italië en huwde in 1776 met Eva König, die in 1778 stierf in het kinderbed van haar zoon. In 1779 schreef Lessing dan ook zijn dramatisch gedicht *Nathan der Weise* ; het vestigde zijn literaire roem. In 1780 bevestigde hij in *Die Erziehung des Menschengeschlechts* zijn geloof in de eindeloze vooruitgang van de mens naar een volle bewustwording en morele vrijheid. Lessing stierf arm, verlaten en vermoeid te Brunswick op 15 februari 1781. In zijn *Geschichte der deutschen National-Literatur* (Altenburg, 1898) schreef Prof. dr. Herman Kluge : « Das streben nach Wahrheit und Klarheit zeigt sich auch in der Form, und er erwarb sich in dieser Beziehung ein wesentliches Verdienst durch Begründung und Ausbildung einer gediegenen deutschen Prosa ; ... vielmehr wählte er stets das einfachste und passendste Wort, den schlagendsten und trefendsten Ausdruck ». Lessing heeft zeker op De Laey invloed uitgeoefend ; gedurende zijn studies te Leuven heeft hij later veel uit Lessings werken vertaald. (*Werk*, Deel I, blz. XIX.)

⁴⁹ Vergeten wij niet dat Lafontaine hem minstens inspireerde bij het schrijven van zijn *Dierensprookjes*, die slechts postuum in 1912 verschenen.

⁵⁰ *De Imitatione Christi* van Thomas a Kempis (Kempfen 1379 - Sint-Agnetenburg, Deventer 25 juli 1471) was het tractaat van de religieuze beweging uit de 15de eeuw, die de Moderne Devotie wordt genoemd en zich kenmerkte door « het streven naar verinnerlijking van het geloofsleven door middel van zelfonderzoek, meditatie, bijbelstudie en geestelijke lectuur », zoals B. BERKENVELDER-HELFFERICH, *Inleiding. Catalogus. Thomas a Kempis en de Moderne Devotie*, Brussel, 1961, blz. VII, schreef.

⁵¹ *Werk*, Deel V, blz. 86-87.

⁵² DELANOTE Edward Amand, geboren te Haringe op 25 oktober 1854, was leraar aan het college te Veurne op 13 september 1882 en aan het Klein Seminarie te Roeselare op 3 oktober 1887 ; pastoor te Waardamme op 6 november 1901, pastoor te Leisele op 25 mei 1904, en nam ontslag op 21 juni 1933. Hij overleed te Poperinge op 26 oktober 1934.

⁵³ A.K.S.R., *hs.* lijst van de leraars.

te moeten wijzen. Amaat Dierick⁵⁴ was op 10 maart 1865 te Izegem geboren als zoon van schoenmaker Bernardus en Justina Van Pachtebeke. Hij studeerde aan het Roeselaarse Klein Seminarie, waar hij in 1883-1884 in de poësis Jozef-Hendrik Dupan als leraar had⁵⁵, en in 1884-1885 in de retorica Cyriel Bus-schaert⁵⁶. Na zijn priesteropleiding aan het groot-seminarie te Brugge en zijn priesterwijding, studeerde hij te Leuven en behaalde het licentiaat in de wijs-begeerte en de letteren. Op 15 september 1891 werd hij belast met de zesdes te Roeselare, van 1892 tot maart 1894 met de vierdes, vanaf maart 1894 tot augustus 1897 met de poësis, en vanaf oktober 1897 tot april 1909 met de re-torica. Op 19 april 1909 werd hij directeur van de zusters van Liefde te Heule, waar Hugo Verriest van september 1877 tot juni 1879 bestuurdde, en op 17 no-vember 1913 werd hij pastoor te Moorslede. Tussen april 1918 en februari 1919 deed hij dienst als pastoor te Izegem. Hij stond als pastoor te Harelbeke van 22 december 1919 tot aan zijn overlijden aldaar op 9 december 1933. Amaat Dierick, eerder filoloog dan dichter, was Gezelle-epigoon. Van zijn hand verschenen talrijke gelegenheidsgedichten, o.a. in *Biekorf*; in 1900 pu-bliceerde hij een schools-hagiografische bundel *Tillo's Lied*⁵⁷. Hij was ook medewerker aan Achiel Lauwers weekblad *De Nieuwe Tijd*. In 1906 schreef hij het *Eenwlied* van het Klein Seminarie.

Amaat Dierick was een Gezelle-bewonderaar. Hij bezat de gave van het woord en bouwde zijn gedichten met gemakkelijke zwier op, waarin bovendien wel eens een nieuw geluid maar steeds een weemoedige ondertoon klonk.

In een gedicht *Op het Blanke Sneeuwtapijt*, dat in 1898 te Leuven verscheen in de *Lettervruchten van het Taal- en Letterlievend Studentengenootschap «Met Tijd en Vlijt»*, beschreef Omer de verzenmakerij zoals zij in de poësis-klas werd beoefend en aangeleerd.

⁵⁴ Over de priester-dichter Amaat Dierick is weinig verschenen; hij verdient noch-tans de aandacht. Zie: E. REYNAERT, *De Letterkunde te Roeselare*, Roeselare, 1956, blz. 102-104.

Aan Emiel Vliebergh schreef Omer De Laey, begin 1901 «A. Dierick schreef mij over drie weken om te weten waaraan het loog dat zijn boek te Leuven zoo weinig bijval had. Ik kon toen nog niet antwoorden, maar heb mij algelijk dul gemaakt. Als gij gevraagd wordt om in 't tijdschrift eene critiek over Tillo's lied te maken, gij moet de waarheid niet verzwijgen.»; *brief* uit het archief J. Persyn (slechts gedeeltelijk gepubliceerd in *Werk*, Deel V, blz. 8.); met het tijdschrift bedoelt Omer De Laey *Dietsche Warande en Belfort*.

⁵⁵ DUPAN Jozef Hendrik, geboren te Brugge op 23 oktober 1851. Was van af 23 februari 1875 leraar aan het college te Veurne, op 22 augustus 1879 leraar in de poësis te Roeselare als opvolger van Emiel De Monie, op 27 juni 1888 onderpastoor te Torhout, op 27 juni 1892 pastoor te Rollegem-Kapelle, op 11 augustus 1897 pastoor-deken te Menen, alwaar hij op 7 juni 1924 overleed.

⁵⁶ BUSSCHAERT Cyriel Theoduul, geboren te Marke op 24 november 1846. Leraar aan het college te Tielt op 29 december 1869, aan het Klein Seminarie te Roeselare op 1 oktober 1877, principaal te Tielt op 27 maart 1886, pastoor van Sint-Pieters te Ieper op 8 juni 1892, pastoor-deken te Tielt op 26 oktober 1900, alwaar hij op 27 november 1911 overleed.

⁵⁷ A. DIERICK, *Tillo's Lied. Een gedicht door-, leraar in 't Klein Seminarie te Rous-selare*, J. De Meester, Roeselare, 1900, 230 blz.

In de klasse waar men neerstig
 Op commando verzen maakt,
 Om te zien of onder rijmelaars
 Nergens een genie ontwaakt :
 Onze leeraar - hij doceerde -
 Jaarlijks in een musenstrijd
 Gaf tot onderwerp het klachtlied
 Over 't blanke sneeuwtapijt.

Het was noodig, voor beginners,
 Dat hij in verheven taal
 Zijn subjectum commenteerde :
 - « In uw verzen, dat een straal,
 Zeide hij - van puurheid dringe :
 Als gij waarlijk dichter zijt,
 Niets is schooner dan de witheid
 van het blanke sneeuwtapijt.

Doch spijt de uitleg, de lyrische aanmoediging en inspirerende gedachten van
 de leraar, schoot ook Omer met deze rijmelarij niet op :

Driftig zocht ik binst twee uren
 Ook het romantieke beeld
 Dat de wonderbare witheid
 Van het pure sneeuwveld deelt :
 En ik had nog niets gevonden
 Toen de wekker klonk : 't was tijd !
 Dichters wandlen somtijds vruchtloos
 langs het blanke sneeuwtapijt.

Velen, in de plaats van zangen
 Over witheid op de lier,
 Gaven slechts voor alle witheid
 Deze van het wit papier :
 'k Hoorde zeggen dat de muse
 Door de vedelsnaren snijdt,
 Daar het al te koud is zingen
 Op het blanke sneeuwtapijt.⁵⁸

Hij beëindigde de poësis op de derde plaats in uitmuntendheid.

In retorica 1894-1895 had Omer de statige en geleerde Jozef-August Vander
 Meersch⁵⁹ als leraar. Hij behaalde er de derde plaats in de uitmuntendheid,

⁵⁸ *Werk*, Deel I, blz. 4.

⁵⁹ VANDER MEERSCH Jozef August Frans Karel Maria, geboren te Brugge op 1 maart 1868, priester gewijd te Gent op 24 september 1892, behaalde te Rome zijn doctorstitel in de wijsgebeerte en de godgeleerdheid, en werd op 17 oktober 1894 leraar van de retorica in het Klein Seminarie te Roeselare en op 27 september 1897 leraar aan het groot-seminarie te Brugge. Hij bekam de titel van ere-kanunnik der Brugse kathedraal op 21 november 1907 en het secretariaat van het bisdom op 15 september 1919. Hij werd op 5 juni 1927 kanunnik-penitencier en directeur van de Dames van Hemelsdale te Brugge, vicaris-generaal van het bisdom op 18 januari 1932, armenisch prelaat op 1 augustus 1937 en aartspriester van het kapittel en van de stad Brugge op 1 september 1943. Monseigneur Vander Meersch overleed te Brugge op 14 juni 1952.

achter Paul Allossery, die laureaat was, en Pierre Deraedt. In hetzelfde jaar verbleef Cesar Gezelle in de wijsbegeerte-afdeling.

Van Omers humaniorastudies te Roeselare kan volgend bilan voorgelegd worden⁶⁰ :

Vak	1889-90 zesde	1890-91 vijfde	1891-92 vierde	1892-93 derde	1893-94 poësis	1894-95 retorica
Uitmuntendheid	6	5	6	4	3	3
Gedrag en vlijt	18	3	16	3	3	prijs
Godsdienst	5	11	12	5	5	3
Latijn	8	3	5	4	5	3
Grieks	8	6	10	7	4	5
Frans	3	3	5	6	4	1
Vlaams	11	3	3	4	4	4
Duits (vanaf 1891)			12	7	3	2
Geschiedenis/ Aardrijkskunde	3	6	13	7	3	2
Wiskunde	10	5				
Algebra			6	6		
Wetenschappen					5	5
Lezen	N.G. ⁶¹	3	12	6	3	3
Voordracht	N.G. ⁶¹	10	16	7	8	5
Tekenen	8	2				
Accesit				x	x	
Diploma 2de graad				x	x	
Diploma 1ste graad						x

Daaruit blijkt duidelijk dat Omer in de vierdes wegens ziekte gehinderd werd, doch bovendien dat hij in de zesdes niet glansrijk startte en vanaf poësis merkkelijk vooruitgang boekte. Deze uitslagen moeten bovendien gezien worden in verband met het aantal leerlingen dat gemiddeld twintig was.

Toen Omer De Laey in augustus 1895 het Roeselaarse Klein Seminarie verliet had hij ongetwijfeld diverse invloeden ondergaan. Daarvan heeft hij later niet alleen getuigenis afgelegd⁶², maar zijn verdere ontwikkeling in geest en werk, zelfs zijn afzetten tegen de verkeerde richtingen in de humaniora, dragen daarvan tevens de sporen. Zo was voor zijn dichterlijke aanleg Amaat Dierick geen vreemde, was Achiël Lauwers voor zijn sociale aandacht geen onbekende, en was de minstens « lauwe » geest op Vlaams gebied de aanzet voor zijn beredeneerd flamingantisme.

Uit zijn collegetijd zijn naast het gedicht voor zijn vader en het gedicht ter gelegenheid van de eerste communie van zijn jongste broer Rodolf in 1895, weinig van zijn pennevruchten bewaard. Het gedicht *Aan Rodolf*, is door

⁶⁰ A.K.S.R., Jaarlijkse palmares *Distribution solennelle des Prix faite aux élèves du Petit-Séminaire* de Roulers (druk De Brouwer-Roelens, Roeselare) : 1890, blz. 79-84 ; 1891, blz. 76-81 ; 1892 : blz. 85-90 ; 1893 : blz. 82-87 ; 1894, blz. 90-94 ; 1895, blz. 94-98.

⁶¹ Niet geslaagd.

⁶² In oktober 1907 schreef hij, alhoewel hij iedere rechtstreekse beïnvloeding afwijst, : « Doch dit neemt niet weg dat onbewuste invloed dwars door gesloten deuren en vensters op iemand kan inwerken » ; *Werk*, Deel V, blz. 105.

Omer gedateerd op « Passiezondag, 1895 » ; de laatste strofe mag hier geciteerd worden :

Broeder hooger dan de wereld
Rijst des Hoogsten hoog gebod.
Al wat de aarde biedt vernedert.
God is eeuwig, hoop op God.

Of hij zijn « verzen uit Poësis... later alle (zal) hebben geslachtofferd » zoals Persyn⁶³ en dokter Cools⁶⁴ beweerden, en of het getuigenis van Paul Allosery, nl. dat Omer « op één uur... 10 tot 15 strofen klaar kreeg »⁶⁵, waarheid bevat, kan bij gebrek aan bronnen moeilijk bewezen of ontkend worden. Minder nochtans mag het oordeel van diezelfde dokter Cools zo maar onderschreven worden, waar hij aan Jules Persyn schreef : « Er zijn lieden die beweren en die 't schrijven ook, dat Omer reeds een ervaren dichter was, toen hij nog te Roeselare studerende was. Daar geloof ik niets van. Als Omer te Leuven aankwam, was hij niet in staat een behoorlijk vers te schrijven ». ⁶⁶

Alhoewel het voor de hand lag dat Omer lid was van de *Société Littéraire* van het Roeselaarse instituut, de oefenschool voor letterkundige en didactische bijdragen, toch kan wegens gebrek aan bewaarde verslagen van 1889-1895, werk van zijn hand niet voorgelegd worden. Emiel Vliebergh en Jules Persyn publiceerden een gedicht uit Omers poësisjaar : *De Menschen Goesten*, dat als volgt eindigt :

Menig lust het lange maanden
De hiëroglyphen of
Hanepooten te onderzoeken
Op een afgebroken steen.
En voor mij al het gemakkelijk,
Al het wonder staat mij aan,
Al het grootsche en al het edel,
Dat het mensconours geeft. ⁶⁷

Wij kunnen Omers collegewerk aanvullen met volgend gedicht⁶⁸ :

La Reconnaissance
Ensemble avec le Temps, ceint du bandeau céleste
Un ange aux blonds cheveux,
Sous un voile aux plis d'or, cachant son front modeste,
Est descendu des cieux.
Il répand le Bonheur et l'Amour sur la Terre
Plus rapide toujours
Son aile incessamment l'emporte, où la Misère
Rencontre le Secours.
Quand aux rayons du jour, les perles de rosée
Font revivre la fleur,

⁶³ *Werk*, Deel I, blz. XIII.

⁶⁴ *Ibid.*, blz. XIX.

⁶⁵ *Ibid.*, blz. XIII.

⁶⁶ *Ibid.*, blz. XIX.

⁶⁷ *Ibid.*, Deel I, blz. 2.

⁶⁸ *Hs.*, in documentatie kanunnik Dochy, voornoemd.

Ses doigts touchent la tige et la fleur redressée
 Au Ciel ouvre son cœur.
 Sur le bois silencieux, il passe avec l'Aurore
 Effleurant chaque nid,
 Et l'oiseau chante et de ses chants longtemps encore
 Tous le bois retentit.
 L'enfant, dont l'œil à peine a perçu la lumière,
 Déjà connaît ses pas ;
 Et, Lui tendant les mains, il sourit à sa mère,
 Qui le presse en ses bras.
 Dans les rangs ennemis, le fier guerrier s'élance ;
 Menaçant il frémit ;
 Il tombe - mais sentant une main qui le panse,
 Il s'émeut et bénit.
 Le barbare, sauvé du gouffre de sa fange
 Loue le Libérateur,
 Car, avec lui, radieux, il a vu le bel ange,
 qui remuait son cœur.
 Or, cet ange, voilé, sur la maison amie,
 où Science et Devoir⁶⁹
 Forgent à trois cents cœurs des armes pour la vie,
 Vient planer chaque soir.⁷⁰
 Tous les ans, en ce jour de fête, il nous inspire
 Une céleste ardeur,
 Et nous chantons, aux accords de sa lyre,
 Un Père et Bienfaiteur.⁷¹

Wij willen toch even stilstaan bij dit negenstrofige gedicht, gepleegd volgens de door Omer De Lacy later veelgesmade klassiek-schoolse makelij. Alhoewel ieder preciese datering op het handschrift van deze erkentelijke lofzang ontbreekt, laten sommige aanduidingen (« tous les ans, en ce jour de fête ») en allusies (« il (=l'ange) nous inspire... et nous chantons, aux accords de sa lyre ») toe dit gelegenheidsgedicht in het poësisjaar 1893-1894 te situeren.

Traditiegetrouw immers zorgde de dichterschool voor het loflied ter gelegenheid van het superiorsfeest dat, bij het beëindigen van ieder schooljaar, op het einde der maand juli werd gevierd. Omers *Reconnaissance* is dan klaarblijke-

⁶⁹ Geschrapt zijn de woorden : « Où la Foi, le Savoir »

⁷⁰ Geschrapt zijn de woorden : « Au Coucher vient s'asseoir ».

⁷¹ Bij dit *hs.* steken nog enkele snipperingen, die ook van de hand van Omer blijken te zijn, nl.

« Die schönen Blumen die wir pflücken
 Mit Wünschen Dir bei uns bereit
 Und unser viel zu swacke(sic) ausdrücken
 Der grundlichsten Erkenntlichkeit. »
 en : « We present You among the flowers
 Improved in the solitude
 Of heart, the finest all of ours :
 The flower of the gratitude. »

lijk voor superior François De Brouwers feest van juli 1894 geschreven.

Toch is dit gedicht in menig ander opzicht ook merkwaardig en is het relevant voor de zielegroei en de poëtische ontwikkeling van De Laey.

Inhoudelijk grijpen deze Franse jeugdverzen immers terug naar de symboliek van de literaire, christelijk-romantische sfeer, van de Vlaamse christen-dichterschool⁷², die met het leraarschap (van 20 of 21 maart 1854 tot 21 augustus 1860) van Guido Gezelle in het Roeselaarse Klein Seminarie haar intrede deed.⁷³ De invloed van Gezelles religieus christendom is niet alleen bij bepaalde leraars, maar stellig ook bij talrijke Gezelle-leerlingen, tot 1865 rechtstreeks na te wijzen.⁷⁴ Onder deze laatsten moeten zeker Eugène Van Oye, Karel De Gheldere, Gustaaf Verriest en Hugo Verriest worden geciteerd; het getuigenis van Hugo Verriest mag hier volstaan: « Hij is de *Levenswekker*. Aan hem zijn wij ons leven verschuldigd »⁷⁵.

Alhoewel Gezelles betwiste gevoelspedagogiek⁷⁶ bij de overheid en vele leraars geen genade vond, toch bleef zijn « geest » als het ware naleven, zelfs nadat hij in augustus 1860 uit Roeselare naar Brugge was verwijderd... omdat hij in de Mandelstad « mislukt » was. Niet alleen zijn Vlaamse, zij het dan ook gematigde optie, maar vooral zijn christelijke réveil-gedachte én zijn literaire betekenis, bleven bij vele elkaar-opvolgende leraars richting-gevend. Als het ware ondergronds, zoniet geheimzinnig, bleef de « Heer ende Meester Guido Gezelle » zelfs gedurende zijn « poëtische » crisisjaren 1860-1880, in het Klein

⁷² Van de dichterschool legde Gezelle de beginselverklaring vast in het gedicht *Principium a Jesu!*, verschenen in zijn eerste dichtbundel *Vlaamsche Dichtoefeningen* die in 1858 te Roeselare van de pers kwam. Zie: R.F. LISSENS, *Kanttekeningen bij de eerste uitgave van Gezelles « Vlaamsche Dichtoefeningen »*, in: *Versl. en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde*, 1964, blz. 301-313.

⁷³ Over Gezelles leraarschap te Roeselare, zie: H. VERRIEST, *Guido Gezelle als leraar*, in: *Versl. en Mededelingen van de koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal en Letterkunde*, 1913, blz. 437 en vlg.; F. BAUR, *Uit Gezelle's Leven en Werk*, Leuven, 1930, blz. 75-207; A. VIAENE, *Guido Gezelle te Roeselare*, in: *Biekorf*, 1949, blz. 217-231; J. POLLET, *Gezelle te Roeselare*, in: *Biekorf*, 1954, blz. 188-191; J. GELDHOF, *Gezelle te Roeselare*, in: *Biekorf*, 1959, blz. 264-266; E. JANSSEN, *De onzekere opvoeder Guido Gezelle*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. XXXII, 1973, kol. 169-180. Als leraar van de poësis was Gezelle ook aanwezig in de vergaderingen van de *Lettergilde*, o.a. op 23 januari, 6 maart, 12 juni en 7 augustus 1859; zie: M. DE BRUYNE, *Genesis van een studentenrevolte de « Groote Stooringe » te Roeselare in 1875*, Roeselare, 1975, blz. 13, voetnoot 23.

⁷⁴ J. DE MÛELENAERE, *Over Gezelle's Confraternity*, in: *Gezelliana*, jg. V, Antwerpen, 1974, Afl. 1-2-3-4, blz. 3 en vlg.

⁷⁵ H. VERRIEST, *Guido Gezelle*, in: *Twintig Vlaamsche Koppen*, 4de Uitgave, Leuven, z.j., Deel II, blz. 173.

⁷⁶ U. VAN DE VOORDE, *Gezelle's Eros of de leraarstijd te Roeselare*, Mechelen, (1931), overdruk uit *De Gids*, mei, 1930, II, blz. 228-267; deze studie gaf aanleiding tot de gekende polemiek waarover B.F. VAN VLIERDEN, *Guido Gezelle tegenover het dichterschap*, Kapellen, 1967, een juiste evaluatie neerschreef: « Tussen « Charitas »... en « Eros », zijn er nog zoveel genuanceerde tussenstadia mogelijk » (blz. 51), om te concluderen: « Gezelle heeft bewust zijn vriendschap willen gebruiken als pedagoog en als roepingswervende priester » (blz. 82).

Seminarie aan het werk.⁷⁷ Als wij hier leraars moeten noemen, dan beperken wij ons tot Gustaaf Flamen, Alfons Van Hee, Amaat Vyncke, Hugo Verriest, Alexis De Carne, Emiel Demonie, David Lanssen, Edward De Gryse. Voor de leerlingen getuigen de talrijke bijdragen in de *Lettergilde*, waardoor Gezelle tussen 1865 en 1890 bijna onafgebroken in de belangstelling bleef.⁷⁸ Voor de verering die Gezelle aldaar genoot, citeren wij slechts de slotverzen van een gedicht dat Julius Devos, de eerste martelaar der Blauwvoeten⁷⁹, op « Sint-Gregorius Nazianerdag, - Mariamaand zijnde, den 6den Zondag na Paaschen, 't H. Jaar 1875 » in de *Lettergilde* voorlas onder de titel : *Gedichten, Gezangen en gebeden van Guido Gezelle* :

.....
 Daarom ook, Gij eedlen boek,
 Gedicht, gezangen en gebeden,
 Daarom is 't dat ik u min,
 Gij mij diepe ligt in 't herte.
 Als een vriend bij mij zult zijn,
 Ende strekken mij tot broeder,
 Waar 'k ook vare op 's wereldzee ;
 Nooit, en zal ik meer vergeten
 Hoe ik menigmaal geprent
 Heb mijn hoofd op uwe blaren
 Bij het wegen van de smert ;
 Hoe ik altijd heb gevonden
 Lavenis voor 't diepste wee
 In de borrelende stroomen
 Van uw liefde poëzij ;
 Hoe gij hebt voor mij gebroken
 Dien zoo sterken tranendam,
 En mij dragend tot den Heere
 Gij mij gaaft het zoet geweën ;
 Die U 't dichtersherte gaf
 In uw boeken uitgegoten ;
 Heer en Meester zijt gij mij,
 En, ik hoop het, zult gij blijven

⁷⁷ Maar ook daarbuiten. Wij verwijzen o.a. naar de *Gilde van Sinte Luitgarde* die op 13 februari 1874 werd gesticht, en wij vergeten hier geenszins de ruimere Gezelliaanse kring in West-Vlaanderen. Deze kernen hebben echter niet de waardering van Gezelle in geheel Vlaanderen gestimuleerd ; Gezelles letterkundig « eerherstel » (o.a. ook van zijn Westvlaams particularisme) is trouwens later, ja zelfs na zijn dood verwezenlijkt ; zie : F. BAUR, *Guido Gezelle (1 mei 1830 - 27 november 1899). Inleiding op Guido Gezelle's Dichtwerken*, Deel 1 (Dundrukkuitgave), 2de druk, Antwerpen, 1943, blz. XXIX-XXX ; A. VERMEYLEN, *Van Gezelle tot Timmermans*, Amsterdam, 1928, blz. 22-23 wijst op Gezelles esthetische en ethische invloed.

⁷⁸ Trouwens ook buiten het Klein Seminarie, extra muros, te Roeselare in het letterkundig genootschap *De Vriendschap* was Gezelles poëzie een geliefkoosd onderwerp.

⁷⁹ Zie : J. GELDHOF, *Vliegt de Blauwvoet. De eerste martelaar van de Vlaamse Studentenbeweging* E.P. Renatus Devos, Brugge, 1955, passim ; M. DE BRUYNE, *Genesis van een studentenrevolte, a.w.*, blz. 15, 28, 30, 35-39.

Voor elk dankbaar Vlaamsche kind
 Dat de stroomen heeft genoten
 Van uw zingend dichtershert ;
 Velen meugen U verachten ;
 't Blijft het steeds aan U gekleefd :
 Boven spotternijen rijzend
 't Staat bij U daar sterk en fier
 Met zijn oude en vrije tale,
 Tale van West-Vlaanderland,
 In het christen-zonneblinken
 van de vlaamsche poëzij.⁸⁰

En wat Gezelle voor Albrecht Rodenbach, in leven en kunst, betekende kan hier slechts even aangehaald doch niet minder benadrukt worden... Tekenend voor Gezelles blijvende invloed is bijvoorbeeld ook het feit dat, wanneer Amaat Vyncke⁸¹ en Zeger Maelfait⁸² in oktober 1873 als groot-seminaristen te Brugge de *West-Vlaamsche Gebroeders* hadden gesticht, zij op Gezelle (te vergeefs, nochtans) een beroep deden voor de publicatie van hun geplande *Almanak... voor de leerende Jeugd van Vlaanderen*.⁸³

Méér en méér was Gezelle een na te volgen symbool geworden. Hij vond zijn literaire epigonen bij mindere dichters, die aan het Klein Seminarie hun poëzie-ervaring opdeden en hun literaire opleiding genoten.⁸⁴ Onder deze *poetae minores* noemen wij hier Zeger Maelfait, die door Gezelles christelijke poëzie, door « de Engel der Poëzij » gefascineerd was. Uit zijn schaars-bewaarde gedichten blijkt deze Gezelliaanse inspiratie en invloed overduidelijk, o.a. uit 't *Is God*⁸⁵, en *Zij kennen haar niet, O ! 't Is droevig en Vaarwel*!⁸⁶ Wij citeren uit *Zij kennen haar niet* enkele verzen :

Houd oog en hert op God den Heer,
 steunt op het kruis uw Hope, en
 lijk, Loth, zoo komt gij in het Rijk,
 - geleid, lijk hij, door den engelbewaarder -
 in 't Rijk waar er niet meer te vreezen en is,

⁸⁰ A.K.S.R., *Verslagboek Lettergilde 1874-1875*.

⁸¹ L. MONBAILIU, *Ratte Vyncke*, Roeselare, 1974, vooral blz. 86-95.

⁸² MAELFAIT Zeger (Victor), geboren te Roeselare op 10 februari 1850 en er overleden op 30 augustus 1913 ; zie : M. DE BRUYNE, *Zeger Maelfait, Vlaams strijder, schrijver*, in : *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Deel 3, 1968, kol. 527-530 ; M. DE BRUYNE, *Gezelles Kerkhofblommen III en de taalpartikularist Zeger Maelfait in 1876*, in : *Album Antoon Viaene*, Brugge, 1970, blz. 113-121

⁸³ M. DE BRUYNE, *Genesis van een studentenrevolte, a.w.*, blz. 26 ; L. & L. VOS-GEVERS, *Dat volk moet herleven, a.w.*, blz. 17-18.

⁸⁴ Wij vernoemen : Alfons Carlier, Julius Delbeke, Zeger Maelfait, Alfred Weustenraad en Amedee Donck uit Ardooeie.

⁸⁵ Z(e)ger M(aelfait), 'T is God, in : *De Vlaamsche Vlag*, Jg. I, 1875, augustus 1875, blz. 69.

⁸⁶ Deze laatste drie gedichten verschenen in : *Lettervruchten van het Taal- en Letter-lievend Studentengenootschap der Katholieke Hoogeschool van Leuven, onder de Zinspreuk « Met Tyd en Vlyt »*, Leuven, 1878, blz. 120-124.

bij God en zijne engels altemaal,
 bij God en Maria en d'Heiligen al :
 en daar is het rijk van ons Heer ende Meester
 en dat is het rijk dat God van in
 der eeuwen eeuwigheid bereid heeft,
 voor al die getrouw gebleven zijn
 aan Hem tot het eind van dit kort leven...

Gezelles christelijk wereldbeeld, waarin twee werelden, de zinnelijke en de bovenzinnelijke, zoniet antagonistisch dan toch duidelijk naast elkaar stonden⁸⁷, verdween rond 1880 trouwens uit de katholieke actualiteit. De schoolstrijd van 1879-1884 duwde de katholieken immers duidelijk, zoniet onverwacht, naar een politiek-combattieve hoek. Bovendien kwamen nieuwe ideeën de geesten beroeren ook bij de geestelijken ; deken Edward De Gryse⁸⁸, en vanaf 1890 vooral Achiel Lauwers⁸⁹, trokken als leraars in het Klein Seminarie (en daarbuiten) de sociale dimensie van de « wereld » der arbeiders binnen de christelijke levensvisie.⁹⁰ Het halsstarig vasthouden aan de Gezelliaanse traditie bleef echter in de letterkundige opleiding en belangstelling gehandhaafd ; zij bracht echter beperking, verstarring, onoorspronkelijkheid met zich mee, zoniet Gezelle-doenerij, vooral wanneer daarenboven vanaf 1880 de poësisleraars uit minder creatief hout waren gesneden. Hier mag zeker Amaat Dierick, de poësisleraar van Omer De Laey, worden genoemd.⁹¹

Het is in deze evolutie dan ook merkwaardig dat Omer in zijn poësisgedicht *La Reconnaissance* van 1894 kennelijk inspeelt, zoniet teruggrijpt naar het Gezelliaanse voorbeeld, naar de identificatie tussen godsdienst en dichtkunst.

Het thema van de bewaarengel, de schutsengel, die niet alléén tijd en aarde, plant en dier, maar ook de mens en speciaal het kind beschermt tegen de belager, was immers sinds Gezelle als poëtisch patroon en motief op traditionele wijze overgeleverd en bewaard : de « engelachtige jongeling » bleef als ideaal gesteld. Ook Omer greep hier duidelijk naar dit patroon. Dat de niet nader benoemde engel daarenboven De Laey nog tot scheppende poëzie inspireerde, doet stellig opnieuw denken aan Gezelles *Kwaaveerdicht* van 1846-1847(?).

De aanhef van dit jeugdvers uit het eerste jaar dat Gezelle als leerling aan het Roeselaarse Klein Seminarie doorbracht, was :

⁸⁷ J.J.M. WESTENBROEK, *Guido Gezelle, dichter in de negentiende eeuw*, in : *Gezellekroniek* 8, Kapellen, 1973, blz. 18-22.

⁸⁸ A. VIAENE, *Gezelle en Deken De Gryse*, in : *Biekerf*, 1953, blz. 265-269.

⁸⁹ Zie voetnoot 19.

⁹⁰ Voor Gezelles « sociale » conformistisch-conservatieve houding, zie : K. DE BUS-SCHERE, *Gezelles sociale visie en zijn dichtkunst*, in : *Gezelle-kroniek* 1, Kapellen, 1965, blz. 41 en vlg.

⁹¹ De vraag moet hier gesteld worden in hoeverre die aangeleerde, schoolse Gezelle-doenerij, de latere afwijzende houding voor Gezelles poëzie bij Omer De Laey heeft bepaald ; zie voetnoot 93. De onoorspronkelijkheid van de Gezelle-mode stelde hem bovendien minstens een literair argument ter hand om zijn opvatting over de *objectieve poëzie* te staven.

De Engel sprak mij in den geest
dat ik op uw' naamfeest
toch en liedje dichten zou...⁹²

In het licht van De Laeys latere kritische houding tegenover de poëzie van Gezelle⁹³, is dit Franse jeugdvers derhalve betekenisvol. Rechtzinnig heeft hij, toen de grote meester te Brugge op maandag 27 november 1899 was overleden, aan de Gezelliaanse traditie waaraan hij in het Klein Seminarie deelachtig was, te Leuven terug gedacht. « Ieder Westvlaamsche student vond in de verzen van meester Gezelle, iets weder dat hij kende, iets van zijn eigen... Hij leefde mede met Guido's ideaal, dat, in eenen sprong, van het eenvoudig landelijk leven, tot vóór het aanschijn van God weet te stijgen... Het ideaal is de toorts geweest, waarmede Gezelle de herten der Vlaamsche jeugd in brande stak. De muziek zijner verzen - waarvan het geheim met hem begraven ligt - heeft de drommen der jongere studenten van geestdrift doen zinderen en zweren dat Vlaanderen, kost wat kost, herworden zal... ».⁹⁴

Over Omers verblijf in het Roeselaarse Klein Seminarie zegde zijn klasgenoot Paul Allossery in zijn lijkrede van 21 december 1909 : « In die jaren hebben we gelukkig met hem zijde aan zijde geleefd en de geestes- en zielegaven van den welbelovenden jongeling leeren naar weerden schatten. Ja, maar 'k weet waarlijk niet wat er meest onze bewondering verdiende, ofte wel die onbewimpelde godsvrucht, ofte wel die schrandereheid van zijnen studiegeest, ofte wel die nooit genoeg geprezen minzaamheid die hem den vriend van allen miek, zoo van makkers als van meesters en die altijd het hem zoo lieve, fijne spotwoordeken ongestoord deed opnemen. Als een pijnlijke ziekten (sic) hem in 1892 van ons weken op weken verwijderd hield, wierden de vriendenbanden, nog nauwer toegehaald. Ah ! ik herinner het mij zoo goed hoe hij, bij een bezoek dat wij hem brachten met het Paaschverlof, ons vol genegenheid ontving, hoe hij over de minste bijzonderheden van ons collegieeleven binst zijne afwezigheid wilde ingelicht zijn en hoe hij ons met tranen in de

⁹² G. GEZELLE, *Proza en Varia*, (Dundrukuitgave), Amsterdam, Deel III, blz. 574 ; R.F. LISSENS, *Motief en poëtiëk « De Engel der Poëzij »*, in : *Gezellekroniek* 3, Kapellen, 1965, blz. 7-30.

⁹³ Op 12 januari 1904 schreef Omer De Laey : « Nu laatst herlas ik Gezelle's bloemlezing. Er zijn daar kleingedichtjes die in eeuwen der eeuwen van de tonge der Vlamingen zullen vallen lijk vogelzang. Deze lof is, geloof ik, de hoogste welke men kan toekennen. Geen enkel Vlaamsche verzenmaker heeft ooit zooveel verdiend. Maar ik denk ook dat hij voldoende is en bij den verren weerklink van al den onzin welken Hollandsche en andere trommelaars nu uitroffelen, ben ik benieuwd te weten wat, eigenlijk - de Gezelle mode voorbij zijnde - daarvan zal overblijven. Philosophie moet men trouwens in deze gedichten niet zoeken. Dezelfde gedachten en dezelfde boombeschrijvingen keeren gedurig terug en, daargelaten de diepte van het symbolisme, welke de Hollanders er bijzonderlijk, door de diepte hunner fantaisie, langs om meer in ontdekken, blijf ik bij mijn meening, dat Guido kan doorgaan als de koning der muzikale schilders of der schilderachtige muzikanten. Meer niet en vooral niet als lyriker... » ; *Werk*, Deel V, blz. 43.

⁹⁴ ALTA LEDA (= O.K. DE LAEY), *Guido Gezelle en de Studentenwereld*, in : *Ons Leven*, jg. XII, n° 4, vrijdag 8 december 1899, blz. 3, a-b.

oogen dank zegde voor onze gebeden en onze blikken van verkleefdheid. Hij leerde met geestdrift, doch onder al de vakken waren de geschiedenis en de letterkunde zijne lievelingen. Zijn vermaak vooral vond hij in de studie der Grieksche en Latijnsche Meesters der dichtkunst, als Homeros en Vergilius, die hij heel en al doorgrond heeft zoowel als de meesterwerken der heden-daagsche letteren. Dan ook reeds schreef hij, en verscheidene gewrochten die later in « Met Tijd en Vlijt » te Leuven bewonderd wierden, dagteekenen van in de Derdes en in de Dichterschool. Op wandel, op de speelplaats zag hij, hoorde hij alles en loerde het af, nu en dan aan zijne makkers door een fijn spreukje latende vermoeden wat er in het diepste zijner ziel omging. En wij, we voelden dat er iets ongemeens in dien makker aan 't worden was en dikwijls hebben wij onder elkander in 't stille gezegd : « Van Omer gaat iets worden ! » En de toekomst heeft ons gelijk gegeven ».⁹⁵

Dit getuigenis over de bijzondere, fijne, doch door ziekte gehandicapte en daardoor juist geestelijk bevoorrechte, geestes-scherpe én oog-kijkende, spottende en geestige Omer, werd door alle biografen in grote lijnen overgenomen⁹⁶. Veelal is echter de aandacht voor Omers aanhankelijkheid en vriendschap voor zijn medeleerlingen vergeten. Nochtans was ook deze ziele-trek één van zijn fundamentele eigenschappen, die hij later zo levendig, zo intens zou bewaren en koesteren te Leuven. Een bewijs daarvan vinden wij terug in een drietal brieven die hij aan zijn Roeselaarse klasmakkers vanuit Leuven schreef. Uit retorica waren diegenen, waaronder Paul Allossery, die zich op het priesterschap voorbereidden in de afdeling wijsbegeerte van het Klein Seminarie gebleven. Aan hen schreef hij deze brieven. Zij getuigen van een studentikoze doch gemeente trouw aan een samen-beleefde gemeenschap, hoewel Omer er vooral zijn eerste ervaringen aan de « Alma Mater » heeft neergeschreven.

M. DE BRUYNE

⁹⁵ Hs. lijkrede van Paul Allessery in dokumentatie van kanunnik Dochy ; deze lijkrede is ook gepubliceerd in M. VANCOPPENOLLE, *E.H. Paul Allossery, a.w.*, blz. 94.

⁹⁶ O.a. door Jules Persyn, *Werk*, Deel I, blz. XI : « Van op 't Klein Seminarie te Rousselaere bleek De Laey een jongen zooals niemand anders daar... », en blz. XII : « De college-jongen reeds was een goed-opgezette photograaf van menselijke gebreken ».

ONKRUID VERGAAT NIET

Weer eens twee « ONKRUID »-bijdragen van Pros Vermander

Bij een bezoek aan Pros, kreeg ik na wat pramen de hierna volgende teksten van de voor de Eertijdslezers niet onbekende Pros Vermander, voor Eertijds mee.

Daar steeds meer lezers de rangen van Eertijds vervoegen die de twintigerjaren op het internaat te Roeselare niet meer zo licht kunnen benaderen, kan het gevaar opduiken dat de mededelingen in deze bijdragen als een verzonnen verhaal beschouwd worden.

De « Vrijetijdsbesteding » van de « Onkruidfiguren » hier in geuren en kleuren beschreven en verteld, « berust » niet enkel op feiten : het is anders niets dan een relaas van een werkelijk gebeuren, door méér dan een ooggetuige, door een « medespeler ofte mededader » !

Hun daden, trouw vermeld en in genendele overdreven, wijzen natuurlijk op « een vlucht uit de realiteit ». Het is begrijpelijk dat jongere en wellicht ook oudere niet ingewijde lezers, zich nauwelijks een voorstelling kunnen vormen dat zoiets kon. Zeker was het zelfs in die eerste naoorlogse jaren niet aan iedere klas gegeven een kern spuiters onder hun leden te tellen. Die groep van zes heeft het klaar kunnen spelen te DOEN wat hier medegedeeld wrdt, zonder ooit de goede gang van zaken in ons college te verstoren.

Het gebeurde immers buiten de « werkuren ».

Een of ander opgefokt boekenpedagoog of een ontspoord psycholoog zou over buitensporigheden, wandaden enz. kunnen spreken. Wanneer echter alwie deze zes gekend hebben en nog kennen, getuigen dat zij « in het gewone collegeleven » de bezielers waren van de goede geest op het internaat als in hun klas, wat zal zo'n geleerd pedagoog dan antwoorden ?

Drie schooljaren heb ik dagelijks die zes leerlingen in hun gewone doen gezien : levenslustige, vlijtige, kameraadschappelijke medeleerlingen, en over « Onkruid » nooit iets gehoord. Zo zal het al de internen vergaan zijn. Was er maar één zulke klas met dergelijke groep marginalen ? Mocht eens een leerling der Retorika 1927 een late biecht aan Eertijds toevertrouwen, het zou blijken dat ook daar door een viertal avontuurlijke tochten ondernomen werden.

Werpen deze mededelingen geen zeer eigentijds licht op het internaatsleven van die jaren te Roeselare ? Werpen ze geen licht op de heel aan die tijdsomstandigheden gebonden sfeer en geest ? De schone, maar zeldzame figuur van Jules FLIPTS in zijn Roeselaarse tijd zou niet gans tot haar recht kunnen komen, indien het « Onkruidfacet » van het internaat der jaren twintig niet erbij betrokken wordt. Immers, toen deze merkwaardige « menselijke pedagoog » uit Roeselare weg was, bleef zijn geest er nog rond-waren !

Arthur van Doorne

DE ZIEKEN BEZOEKEN

Mylle Vincke, was thuis in ziekteverlof, bij Nonkel Prudent, te Ingelmunster. 't Was tamelijk serieus, want dat duurde nu al drie - vier weken. Tante Mathilde verzorgde hem goed, met appelsienen en lekker eten ; - het stond heur aan dat hij goed at, maar de zieke was niet binnen te houden. Wat voor ziekte hij broedde, hebben zij eigenlijk nooit met zekerheid geweten. - « Onkruid » was van oordeel dat « schoolziekte » niet uitgesloten was.

Op Roeselare - marktdag, kwam Ceten, de poester, naar 't College met de komplimenten vanwege de zieke, « dat het niet verslechtte, dat hij deugd zou hebben van een bezoek, gelijk wanneer, en dat ze zouden welgekomen zijn. » - Zijn vrienden kenden het gul en gouden hart van Nonkel en Tante, en Koenraad, gelastte Ceten, « Goed te zeggen, aan Mylle, dat zij de uitnodiging aanvaardden, en dat het iets zou zijn voor donderdag... »

Valavond, rond tien uur, wipten de zes, in 't Manestraatje, door het venster van een pianokamer en trokken naar het station om een akkoord te slaan met een koetsier voor de grote reis naar Ingelmunster.

De goede man bezag enigszins verwonderd dat jeugdig reisgezelschap, rekende uit en stelde zijn prijs niet te hoog, gezien daarbij het late uur. - De jongens legden hun geld bijeen, maar kwamen niet toe voor het kontrakt. De koetsier, die zijn late klanten wilde gerieven, peinsde, en stelde voor, hen te voeren, voor de som van 22 frank tot aan de vaart ; zo gaf hij nog een goed stuk toe, ja, tot aan de vaart en de rest konden zij te voet afleggen. - Wat zouden zij wel anders doen ?

Bij 't bestijgen van de open vierwiel-voiture, met de dikke sarge, warm over de knieën, kregen de reizigers een vreemd gevoel van adeldom ; de zwijger zat boven op de bok, als op een troon, naast de koetsier, met een oude bolhoed op ; en 't was of heel de stad hun toebehoorde. De koetsier, zoals hij placht, verschaftte uitleg aan zijn klanten : « Wij rijden door de Ooststraat, de schoonste straat van Roeselare ; dit is de post, hier is de markt, daar St-Michielskerk van de deken. » Alzo die uitleg te aanhoren, op valavond, in open rijtuig, van een koetsier met grote, koperen knopen, gaf de indruk van hoge stand, van inspecteur, kanunnik of zo iets bijzonders, en zij stelden vragen : « Wat voor groot gebouw is dat hier ? » vroeg Berten, wijzend naar 't College. « Dat hier, mannegies, dat is « 't kléen siminarie », waar da'ze leren voor « Pastre » of « Paetre » ; mijne zeune loopt hier naar schole om Frans te leren ; al pasters, ja, of daaromtrent, 't riekt hier naar niets anders. Hanssens is de ekonoom ; hij heeft 't hier al te zeggen ; 't is 'ne loze vos, ne gespogen Roeselarenare. » - Heel de stad was ingedut, de halfverlichte straten waren leêg, de winkels gesloten. De pommelê, 'n oud beestje met kromme poten, deed zijn beste, 't was méér lopen dan gaan, ja : ze kregen waar voor hun geld. Buiten stad gingen zij aan 't zingen 't vrije Vlaamse lied : « En als de kerels te gâre zijn », - « Mietje Katoen komt morgen noên ». De schaarse voorbijgangers keken aardig op, naar dat jong leven, die gewis van een bruiloft kwamen. - Maar schone liedjes duren kort, en het was met leed, dat zij aan de vaart uit de herbergzame koetse sprongen, met « platte beurs ». - Zij trokken de landelijke weg op, ten boere naar de hoeve, lijk door een vreemde wereld, verre van Gods heiligen. Zij spraken weinig en marcheerden dóór, met kloeke stap, in een kalme zomerse nacht, slechts nu en dan gestoord, door 't hol geblaf van een gestoorde hond ; de lage meersen, zacht toegedekt en uitgetekend door een dikke mistlaag, waren afgeboord door bonkige kopwilgen met hun kruinen dooreengegroeid, schuiloord van bosuilen, en, eertijds, van spoken, waarvan d'oude mensen steeds voortvertelden ; de frisheid sloeg hen tegen en pinste in 't vel. En zie dààr, uit de duisternis, dook de hoeve op, zoals een grote burcht, zoals de oude abdij « Ter Doest van Lissewege » dacht Van Saeftinghe ; 't was of zij een slot van ridders binnentraden - de gebouwen, met hoge bomen tussenin, geleken zwarte vlekken, een logge massa, plat op de grond, als een reusachtige schildpad, kruipend uit de grond.

De zieke vriend, een hele tijd reeds op den uitkijk, liep de edele nachtridders tegemoet en leidde hen binnen in de grote keuken ; het onthaal was hartelijk ; daar stond Mathilde, als een suikertante, met een open wezen lijk een zonnebloem en nonkel stond al lange gereed om de gasten, de hofplaats, rond te geleiden, wat hij altijd placht te doen met voorname overkomst. Eerst naar de paardestal natuurlijk, met voorop de boever als gids, op de hoogte van hun komst ; alles was geschuurd en gepoetst, als een hoogkamer ; de drie zware kleppers en de loper, met de kop de hoogte in, blonken in hun vel ; - bezie die rechte poten, tuinstaken in de grond ; waaraan ze ook zijn gespannen, 't moet meê of breken. De loper stond te trippelen ; de merries leien d'oren, als de boever éêrst de staart vatte en de boks inging : « Ouw, Bertha, ouw » en trok 'n stressse hooi ; hij deed het als een moeder met haar kind ; kletste op de hals en streeelde over de brede rug, van voor naar achter ; de loper neide al, als een jaloers kind, en schartte met zijn voorpoten, dat het vuur uit de kalseistenen spetterde. « Fiel », zegt de boever, met zijn hand in de manen van zijn zwarte loper, « Kijk maar, 't zijn de gasten, die gij huiswaarts voeren moet ; hier nog een bete haver ». De bezoekers trokken elk een brokke van het verse roggen brood, dat op de graander lag, het smaakte hun als koekebrood. Ceten lag in zijn brits, naast de haverstande, in de hoek ; warm ondergedoken en koes als een muis in 't stro. Boven zijn hoofd- en voeteinde, hingen de garelen aan een eiken tap tegen de berrelen weê met tussenin een crucifix met een palmtakje om iederen morgen zijn peerden te besprenkelen met wijwater. De ongewenste rustverstoorders douwden de poester haast uit zijn diepen beddebak, tinsten hem en trokken aan zijn lange tenen, achteraf vond hij 'n groot stuk chocolade onder zijn hoofdeinde. Zij wisten van uur noch tijd en als tante riep voor 't eten, was het middernacht gepasseerd.

De lijsters en de merels begonnen al te schuifelen, de leeuwerken hingen in de lucht, wanneer Fiel, de gasten in de vierwiel-voiture huiswaarts voerde ; de terugkeer naar de schaapstal gebeurde dus met gezang en concert van 't veder-volk, zodat er méêr vreugde was voor de zes terugkerende discipels dan voor heel de rest ingeslapenen.

Dit was de nacht met de kortste slaap, maar met de mooiste dromen, over suikernonkels, en prinsen op een gouden koets met boven op de bok Hanssens naast de koetsier.

IN DE KELDERKEUKEN EN... NAAR MOORSLEDE !

't Was al 'n hele tijd dat « Onkruid » een toegang naar de kelderkeuken zocht ; zij hadden het geprobeerd in de grote refter langs de ascenseur ; alles vruchteloos ; zodat zij ondervonden dat het domein en hoofdkwartier der zusters, kookprinsessen, de moeilijkst te veroveren stelling van het college was.

Het gebeurde, zoals naar gewoonte, binst de noenestond, dat Berten neerstig repeteerde op zijn viool, in het refterke van de meesters ; het eetgerief stond op de grond voor een dresken met twee deurkes ; de aap sprong uit de mouw ; wat zag het lodderig oog van de muzikant : de deurkes gingen open, daar verscheen een witte kap, en het « dingen » voor de was, verdween in de kelder, door het keldergat ; de weg naar het land van melk en honing was ontdekt, en de volgende nacht, stond heel de groep in de refter, 't land van belofte, en zij daalden behoedzaam, de ene na de andere, naar beneden door het nunnegat ;

zó landden zij achter « Slot » in een onverkend gebied, en hoe nader bij de prooi, hoe gevaarlijker hun avontuur ; de zoeklichten doorkruisten heel de grote keuken en zie, het was juist als waren zij daar uitgenodigd en verwacht ; want in « 't slot » was geen enkel deur gesloten ; en zij vielen van d'ene weelde in d'andere : Korfjes vijgen, fruit naar keus, wijn : witte en rode, zelfs appelsienen en bananen ; de keus was gauw gedaan.

Maar juist vertrekkens-veerdig met een volle zak, daar was gerucht, zij hoorden iemand naderen ; 't waren stappen op de koer van 't externaat, de zware stap van de nachtwaker. Zij vluchtten, dieper en donker, de kelder in en verstopten zich in de catacombe onder het koor van de kerk ; zij zochten heil en dekking bij de zalige monniken. Zij hadden een gevoel van hun laatste oordeel en griezelden, daar, tussen de open en gesloten tomben in de ondergrondse krocht.

- Eigenlijk hadden zij hun redding te danken aan Vader Van Eeckhoutte, die in zijn lessen van liturgie, gloedvol vertelde over deze gewijde rustplaats van de paters ; hij had daarbij zeer nauwkeurig, de toegang en de ligging uiteen gedaan, zodat het zijn leergierige studenten, niet moeilijk viel nu op 't gepast en gevaarlijk moment, die lessen nuttig toe te passen voor hun zaligheid.

De zondagavond daarop, in de « Patria », waar de groep : « Staf Bruggen » - « Adam in ballingschap » opvoerde, ontmoette « Onkruid » Flipts, onderpastoor te Moorslede, zij jeunden hun zeer vereerde oud-surveillant, een part van hun rijke voorraad en beloofden een bezoek, naar Moorslede, als er geen belet was, op woensdagavond. - « Van eigen, is er geen belet, loech Flipts, en kom maar af. » Hij geloofde er namelijk niemendalle van. Om hun gastheer eer aan te doen en gelukkig te verrassen, baken zij voor de gelegenheid een schelf pannekoeken, zij hadden intussen al veel vooruitgang en ervaring opgedaan ; het lag natuurlijk in hun verlangen, doch niet meer in hun vermogen, zich nog eens de luxe te permitteren, te reizen zoals naar Nonkel Prudent te Ingelmunster, met koets en koetsier, en met hun voeten, warm gedoken, onder een dekkleed ; doch nu was het met hun twee voeten **op de grond**. Zij trokken op naar Moorslede, met een grote valies vol kermiskost, slingerend aan een borstelstok. Zij waren in alles rijk voorzien : twee flessen miswijn « vinum de vite » voor de geheelonthouders, Pros en Koenraad, voor de andere was het rode wijn van de professors, van 't jaar 1906, echte goeie. Tegen half twaalf belden zij aan de onderpastorij.

Hier en daar, bij een gewekte buur, ging de bovenstoor open met een spleet ; zij zagen op dit uur heel dikwijls een groep vertrekken uit de onderpastorij, maar nooit nog arriveren. Flipts peisde natuurlijk : voor een berechting ; hij viel bijna van zich zelve aan de deur ; en lijk Thomas, hij zag wel, maar geloofde niet ; verstomd overging hij ze één voor één. « Maar jongens toch, alzo uw surveillant 'n gēete zetten, zijt ge zot ? - Gij Karel en De Gruyter, zijnt dat toeren ; kijk, Seppen en Mylle, Berten, natuurlijk ! » « Ja, allemaal van uw kwekelingen » zei Seppen. « Gij ook, Maurice en Pros, wat moet ik nu toch met u doen ? » -

« Juiste maar binnen laten », zei De Gruyter, « ge wist toch van onze komst ».

« Maar Mijnhere, ge moet U geen ruzie aantrekken, we hebben ons eten mee » -

« Jamaar, zo zere niet, mijn maarte mag het niet weten. » Flipts liep naar de keuken. « Virginie, jong, 't zijn daar nu nog kennissen, gauw, zere naar boven, en lees maar de blijde mysteries, dat ge morgen welgezind opstaat. »

Daarmee was die struikelblok al uit de weg. Nu trokken zij gerust de keuken binnen en openden hun voorraad. Flipts draaide rond lijk op 'n pinne, lijk 'n

rape op het water, en zwaaide de armen in de lucht. Was het maar 'n berechting geweest op 't uiteinde van de parochie ; wat moest hij doen : Opspelen of er om lachen ? Doch hij was nu toch geen surveillant meer, maar onderpastoor ; - hij zat hier met de gebakken peren. In de grond had hij er zijn deun in, is 't dat die grap maar niet uitlekt. Navenant vonden zij elkaar en aan de feestdis kwam het tot een drukke en hartelijke conversatie.

't Was dan ook in de kleine uurkes als zij afscheid namen om terug te keren naar de schaapstal. - 's Anderendaags al, was Flipts op het college om pools-hoogte te nemen ; hij zocht Hanssens op en Sobry en sloeg op de haag ; maar geen één die loste van een vin of uit zijn schelpen kwam, zij waren immers aan elkaar gemeten en vertrouwden elkaar geen zier. « Hoe zou ik iets kunnen weten » zei Flipts, « daar te Moorsleë, van mijn maarte zeker. » - « En ik, zei Paul Sobry, ik nog min, want 't is mijn eerste jaar ; maar moest het donderen ik zou het wel horen. » Hanssens sloot als een peperdoos, hij wist dat Sobry hier meest te duchten viel. - Intussen groeide en bloeide « Onkruid » ongestoord, tussen de bewaakte hoge muren van 't seminarie.

Pros Vermander

NA LECTUUR VAN «COLLIGITE FRAGMENTA, NE PEREANT» (1918 - 1924)

van M. Denys in de vorige nummers van Eertijds

« Facturusne operae pretium sim ? », vraagt de schrijver zich af. Wie zijn bijdrage leest, antwoordt dadelijk positief ! Immers, er wordt nooit genoeg herinnerd aan het vele schone en goede wat door de tijden heen in ons aller Klein Seminarie te beleven viel.

Het verschaft mij veel vreugde dat iemand uit de rhetorica 1924 - wij waren toen in de vijfde - een zo voortreffelijk vertelde reeks herinneringen laat meebeleven. Ze smaken naar de trog... om nog !

Zeer dankbaar ben ik om de vriendelijke inlichting die Michiel Denys, te mijner attentie, verstrekt nopens het geheimzinnig cahier met gedichten van Camiel Poignie. In onze klas - wij waren al in poësis, denk ik -, kreeg Michiel Hardeman het schrift eens in handen en gaf het mij even door, zodat ik enkele gedichten kon overpennen. Ik zal al het mogelijke doen om dit cahier weer eens onder ogen te krijgen, want het schrift waarin ik die gedichten overschreef, ben ik ergens kwijtgeraakt. En wie weet, misschien is er toch nog meer waarde aan te hechten, dan aan heel wat waaraan nu de naam poëzie gegeven wordt.

Het boek dat onze leraar zeker van buiten kende en waaruit hij veel jaren na elkaar bij zeldzame momenten voorlas, is DIE HEIMAT van de Silezische romanschrijver Paul Keller (1873-1932). Deze roman is thans opgenomen in de bekende « Goldmanns Gelbe Taschenbücher van de uitgeverij W. GOLDMAN - München. De Nederlandse vertaling (Davidsfondsuitgave) was het werk van een priester DEJONGHE (voornaam mij onbekend), een oom langs moeders zijde van Camiel Poignie. De vertaler koos de titel DE THUIS. En onze leraar die zelf erg huis- en erfgebonden was - denken we maar aan zijn langste gedicht MIJN THUIS, kon heel zijn ziel in de lectuur leggen. Daarbij komt nog dat de hoofdpersoon, Heinrich Raschdorf, een boerenzoon uit de streek van Breslau, Silezië, een vierdeling was bij het begin van de roman. Onze leraar kreeg zijn gemoed vol bij de passage waarin voorkomt dat deze Hendrik Raschdorf na elke vakantie een week lang zijn schoenen ongepoetst laat « omdat er aarde van thuis aan kleefde ».

Onder meer op zijn naamfeest (Camillus de Lellis - 18 juli) las Poignie uit De Thuis voor. Een geliefde auteur van hem was ook de beroemde en katholieke Oostenrijkse Enrica von Handel-Mazzetti, wier KAISERLIEDER in hoogste vervoering voorgelezen werden.

Wellicht herinneren velen zich ook dat Poignie die uiterst zelden tot een gevoelsuiting over zichzelf kwam, op zijn naamfeest toen wij in de vierde waren, een verklaring waagde van zijn familienaam. Hij bracht die in verband met het Latijnse « pungere » = pijnlijk steken, kwetsen en hij voegde daarbij, dat de Poignie's zeer kwetsbaar van gemoed waren.

Dit is tevens een aanvulling bij mijn eigen bijdrage in Eertijds jg. 6 nr 1 - juni 1974. Ik maak van deze gelegenheid ook gebruik om mijn spijt uit te drukken dat in deel 2 van mijn IN ILLO TEMPORE... ROLLARIENSI - Eertijds jg. 6 - nr 2 - dec. 1974, enkele schromelijke fouten geslopen zijn. Ik hoop maar dat de meesten zelf hebben kunnen verbeteren.

Tenslotte nog dit : ik verlang mijn hart uit naar de voortzetting van Michiel Denys' herinneringen. Ik hoop tevens dat velen hem navolgen.

Arthur van Doorne

PIETER LAIGNEIL, EERSTE ROESELARSE ZOUAAF, DANK ZIJ... GUIDO GEZELLE

Aanvullende op een paar korte artikels over Gezelles verhouding tot de pauselijke Zouaven, wil deze bijdrage de figuur van de leraar-dichter, anno 1860, tegenover de relatief grote Zouaventrek naar Rome belichten¹. De weinige publicaties of vermelding van Zouaven in het zo drukke leven van Gezelle verwijzen meestal naar de Zouavenperiode vanaf 1867 op een ogenblik dat de grootste stroom Westvlamingen optrekt om de zaak van Pius IX en het Patrimonium Petri te gaan verdedigen met de bajonet. « Rond den Heerd », verschenen vanaf eind 1865, bevat betrekkelijk weinig artikels of vermeldingen van onze helden² en de geschriften van Gezelle in « Hekel en Luim », « Reinaert de Vos » en « 't Jaer 30 » zijn in deze zin blijkbaar nog niet geëxerceerd geworden.

Wat zijn de oorzaken van Gezelles stilzwijgendheid tegenover de Zouaven in 1860 ?

Tijdens het schooljaar 1859-1860 is Guido Gezelle nog steeds in het Klein Seminarie en zal pas tijdens de grote vakantie naar Brugge « verhuizen »³. Wij weten uit een brief van de nieuwe superior : Bruno Vanhove⁴ aan grootvicaris Faict, eind 1859, over de taak van de ex-poësisleraar het volgende : « Aide surveillant au pensionnat : 1½ h de surveillance par jour ; 13 h de leçon⁵ par semaine. La société littéraire pour la partie flamande. La méditation journalière aux élèves anglais. Un confessionnal très suivi »⁶. Alhoewel diezelfde superior begin 1860 aan Faict schrijft dat alles gesmeerd loopt met de oude en nieuwe onderwijskrachten in het Klein Seminarie - Deo Gratias - toch vraagt hij in een brief aan Mgr Malou of Victor Huys niet voor enkele maanden bewaker zou mogen zijn van dit « pensionaat » gezien « l'embarras ou nous met la situation du pensionnat : de taak werd blijkbaar door Gezelle en bewaker Karel Brondel niet zó schitterend volbracht »⁷. Bij de verdere correspondentie, anno 1860, tussen Van Hove en Brugge, valt het steeds maar meer op dat een wantrouwen groeiende is tussen hem en Gezelle. Daarenboven laat Van Hove niet na, openlijk Gezelles dichtwerken te laken, want de dichter zelf meldt aan grootvicaris Faict in zijn Klachtenbrief van 6 augustus 1860 « He (Van Hove) said that literature is going to the dogs through me ! ». Anderzijds beweert de superior aan Gezelle dat deze « une mission spéciale » heeft en dat hij de leraar, die een ware Gave Gods blijkt te zijn, zolang mogelijk in Roeselare zal houden. Het is duidelijk dat Gezelle tegenover dergelijke dubbelzinnigheid zijn armen wanhopig in de lucht werpt en onbegrijpend vraagt aan Faict « What am I to do amidst all this ? »⁸.

Deze ene tegenkanting van hogerhand is niet deze enige die Gezelle in dat crisisjaar 1860 te verduren krijgt en waardoor hij niet zó intens de hele Zouaven-

¹ Pro Petri Sede, driemaandelijks tijdschrift voor nakomelingen van Pauselijke Zouaven en Pauselijke gedecoreerden : april 1864 p. 17-22 « Gezelle, supporter voor Pius IX en de zouaven » (K. DE COCK) en januari 1976 p. 15-17 Pro Petri Sede en Gezelle » (A. De Cuyper).

² Zie verder in deze bijdrage.

³ Pas vanaf 26.8.1860 wijzigt Gezelle zijn adres in zijn briefwisseling, zie J. De Moelenaere (« Benoit en Gezelle » in Gezeliekroniek II p. 95).

⁴ Over Superior Vanhove - zie de Heraut 11de jg, nr 3 p 12-58 J. Pollet.

⁵ Gezelle gaf in de hoogste klassen : Engels, Duits, Italiaans en Noors.

⁶ Bruno Vanhove à Faict, november 1859 1859 BAB, Farde KS.

⁷ Brief Van Hove à Malou 2 januari 1860 BAB, Farde KS.

⁸ Brief Guido Gezelle à Faict 6 augustus 1860 Jubileumuitgave Brieven II p 92.

historie in de pionierstijd kan volgen. Van Oye heeft hem tijdens de Kerstvakantie van vorig schooljaar verlaten en zal in Leuven zijn geluk proberen in de geneeskunde: een roeping zit er dus voor de zielsvriend niet meer in en dat is een pijnlijke realiteit voor Gezelle die daar ten zeerste op gerekend had⁹. Daarnaast krijgt Gezelle van Mgr Malou niet de toelating naar Engeland te trekken, wat hij vooral in deze periode dolgraag had gedaan. Reeds in de zomervakantie van 1859 had Gezelle de toelating gevraagd naar Salford te gaan, om daar te helpen in het bisdom van Canon Benoit¹⁰. Het antwoord van Malou is negatief maar er zal een tussenoplossing gekozen worden: de anglomaan mag, samen met Dr Algar, in Brugge een Engels college stichten. Op die manier zal Gezelle dan ook zijn functie aannemen eind 1860: naast het vice-rectorschap van deze eendagsvlieg, zal hij ook nog leraar wijsbegeerte worden in het Engels seminarie te Brugge.

En toch, temidden al deze kopzorgen van de besluitloze zoon van Monica Devriese, volgt Gezelle de situatie in Italië. Hij kan dat heel accuraat doen aan de hand van de « *Civiltà cattolica* » van de Roomse Jezuïeten die wekelijks het bedroevende lot van Pius IX in de meest exurbant-ultramontaanse kleuren afschilderen¹¹. Daarnaast heeft hij ook het werk van Hippolyte Castelli gelezen « *Pie IX* » en voelt diep mee met de belagerde « paus » van Roomen¹². Trouwens in maart 1860 circuleert de adressenlijst¹³ ook in het Klein Seminarie te Roeselare en zet leraar Gezelle er zijn handtekening op, samen met de leerlingen van de humaniora en de filosofiestudenten. Superior Van Hove zal de leerlingen van het Sint-Michiëlsinstituut, verbonden aan het K.S. echter niet laten meetekenen: il faut avoir une ligne de démarcation que ne fasse point de la manifestation une banbineria¹⁴. Met dezelfde gelegenheid zal eveneens de Sint-Pieterspenning ingericht worden op school¹⁵. Gezelle zal zelf nog tweemaal melding maken van deze lijst aan oud-leerling Van Oye. Op 19 maart vraagt hij hem: Staet Uw naem al ievers op de lijstse voor den paus ? en op Palmzondag 1860 voegt hij eraan toe: De protestanten zelve, de württembergse edeldom onder andere,

⁹ Waarmee niet beweerd is, dat Gezelle in Van Oye alleen maar een kandidaat priester zag. Het element « dichter » had hij ook gekoesterd in de Torhoutse jongen.

¹⁰ Volgens Caesar Gezelle « Guido Gezelle » p 123-124 had oom Guido reeds in 1855 een uitnodiging gekregen van Benoit voor Salford.

¹¹ Wij weten dat Gezelle geabonneerd was op « *Civiltà* » 1859 door een brief van Edward Huys 4 december 1860 waarin deze Gezelle vraagt: Hebt ge geen jaargang van « *La Civiltà* » 1859 voor mij; De mijne heb ik uitgeleend, maar ik vind hem niet meer. Jubileumuitgaven II p 100.

¹² Brief van Gezelle aan Van Oye mariamaand 1860 jubileumuitgaven, brieven I p 63.

¹³ De « adressen » was een tekst die de verknochtheid der Westvlaamse bevolking aan de paus in nood beleed. Iedere gelovige kreeg de gelegenheid om deze tekst te ondertekenen en eventueel een persoonlijke gift uit genegenheid eraan toe te voegen.

In mei 1860 zal de lijst dan door E.H. Goethals, samen met 44.743 handtekeningen en een reeks giften, naar Rome gebracht worden (zie BAB ACTA Malou 1860 p 249). De precieze tekst van dit « adres » staat o.m. in Gazette van Tielt 18 december 1859.

¹⁴ Brief Van Hove aan Faict BAB Farde KS 15 maart 1860.

¹⁵ De Sint-Pieterspenning, heringericht begin 1860 zal door jaarlijkse vaste en minime bijdrage, 25 ct per persoon de paus een stabiele financiële steun bezorgen voor de herinrichting van zijn leger. Jaarlijks zal België ongeveer 800.000,— Fr. op die manier naar Rome sturen.

Pieter Laigneil · Nr 272 4 · Komp. F.B.
geboren te Roeselare (België) de 17 april 1842 F.B. 16 oogst 1860.
Veldtocht van 1860. Slag van Castelfidardo 18 september 1860, waar hij
gekwetst werd, de rechterarm gebroken door een kogel. Hospitaal van
Osimo. Ontslagen na de veldtocht.
Overleden te Kortrijk de 17 januari 1907.

teekenen in, zoo niet voor den paus toch voor Pio Nono¹⁶. Van Oye schrijft terug dat ook hij de zaak van de paus genegen is en dat vele vergulden bladzijden straks van Roomse martelaren zullen spreken « ad majorum Dei gloriam ». Trouwens Van Oye zelf zal af en toe neiging hebben om naar Rome op te trekken als zouaaf : op 25 juli 1860 schrijft hij aan Gezelle : Ik ga mijn certificaat halen in het K.S. om in de universiteit te geraken. Lukt het niet, DAN TREK IK HEEN op Gods genade. En later nog zal Van Oye toegeven dat hij van tijd tot tijd « eene onbestemde begeerte gehad heeft te vertrekken »¹⁷.

In dit instituut, waar Gezelle zijn laatste jaar doorbrengt is er Laigneil. Laigneil is achttien jaar en zit ook daar een leerling Pieter tijdens het schooljaar 1859-1860 in de vijfde Latijnse, waar hij een zekere Bruno Roose als klastitularis heeft. Schitterend is deze student zeker niet te noemen en voor Laigneil zelf is de situatie uitzichtloos geworden. Inderdaad, in het schooljaar 1858-1859, als leerling van de zesde, staat hij niet eens meer in « excellence » vermeld en heeft nog slechts twee vermeldingen : Vlaams 5e plaats en Frans 16e plaats. Het schooljaar vordert en Pieter raakt steevast overtuigd dat hij niet eens meer de vijfdes zal doorworstelen ; hij zoekt een andere oplossing, een noodoplossing. En de eerste persoon wie hij nogal gewaagde plannen kenbaar maakt, is niet zijn vader of moeder, maar... biechtvader Guido Gezelle. Op 10 mei 1860 schrijft Pieter Laigneil aan hem¹⁸ :

10sten der Mariamaand

Mijnheer,

Gij weet beter dan iemand mijne neigingen en mijne gesteltenis. Gij weet hoe ik nu gestaen ben, schier onbekwaam om mijn studiën voor te zetten. Gij weet hoe ik achter de grote vakantie tewege was uit te schēen. Tusschen twee vieren zat ik, als almeteens een wonderlijk gedacht in mij opkwam en ik voel in mijn geweten daer tegen geen en tegensel en 't dunk mij dat ik alsoo enigszins zal kunnen voldoen voor hetgene dat ik om mijnen eersten roep beter te kennen verwaarloosd hebbe. K'koom naer u met betrouwen wetende dat gij ook brand om die zake te verdedigen en nog meer opdat gij die mij zoo lange als een kind geleid hebt, mij nog in die gewigtige zake leidet.

Gij weet de tijdsomstandigheden : den paus moet verdedigd zijn.

Hewel, mijnheer, mijne ouders bewilligd ; ik trek op. Mijn vriend Edmond kan u voordere inligtingen geven nopens mijne ouders.

Enz.

Van u, weerde vader, den ootmoedigen en gehoorzamen zoon en dienaar

Pierre Laigneil

Deze brief wijst er eerst en vooral op dat Laigneil goed Gezelles houding kende tegenover de Romeinse kwestie en dat biechtvader Gezelle hem weer zal leiden in deze moeilijke zaak. Edmond De Nolf, klasmakker van Laigneil, zal inderdaad de noodzakelijke gegevens nopens diens ouders doorspelen aan Gezelle. En op een dag in het derde trimester trekt Gezelle naar de Noordstraat nummer 36, waar vader Niklaas, ijzersmid, en moeder Laevens Barbara voor de andere drie kinderen zorgt. Zijn stappen zullen niet tevergeefs zijn, want op 10 augustus 1860 staat Laigneil, samen met Severin Vercruysse van Kachtem en Gustaaf Duquesne

¹⁶ Brief van Gezelle aan Van Oye - Jubileum Brieven I p 58-59. In de Leuvense universiteit zal inderdaad ook een lijst circuleren in deze periode. Student Jan Miller zal ze zelf op 24 april 1860 persoonlijk aan de paus overhandigen... en in Rome blijven. Hij zal als allereerste Belg onder de Zouaven dienen.

¹⁷ Brief Van Oye aan Gezelle Brieven I p 82 (Brief 11.2.1861).

¹⁸ Gezellenbrief « Brieven aan Gezelle 1860 » - Stadsbibliotheek Brugge.

van Kortrijk in het engageringscomité van graaf de Villermont, in de Alexiane-straat nummer 10 te Brussel. Daar tekent de jonge knaap een verbintenis voor vier jaar « sans se marier » en legt de nodige documenten voor : geboorte-uittreksel, bewijs van goed gedrag van pastoor Karel Bervoet van de Sint Michielskerk en de noodzakelijke toestemming van zijn ouders, gezien hij nog minder-jarig was¹⁹.

Pieter wordt ingelijfd in de pas opgerichte vierde compagnie en trekt dadelijk naar het oefenkamp, te Terni, om de militaire knepen onder de studentenknien te krijgen. De oefening is hard en moeilijk, want er moet geschoten worden met 18e eeuwse Minié-karabijnen, die in gunstig geval in een goede minuut geladen worden. Zeer lang zal Laigneil zich echter niet kunnen oefenen in deze onedele kunst, want op 12 september 1860 wordt in allerijl het kamp opgebroken : Marsbevel Castelfidardo. Na een uitputtende tocht van vijf dagen zullen een kleine driehonderd pauselijke zouaven, samen met andere pauselijke troepen, ongeveer vijfduizend in totaal, tegen een sterk getraind Piëmontees leger van vijftigduizend tot dertigduizend man moeten ten strijde trekken. Het wordt een korte maar bloederige eenakter op 18 september 1860 op de heuvels van Castelfidardo : de strijd duurt hoop en al vier uur en de balans, vooral voor de moedige Zouaven, is bedroevend. De helft van de Zouaven zijn dood of gekwetst en de rest wordt gevangen genomen. Laigneil raakt gekwetst aan de rechterschouder en verbergt zich in een haverbak van een schuur vlakbij.

De Piëmontezen komen hem echter uithalen, na eerst de meeste zijner bezittingen te hebben afgenomen²⁰, en dokkeren hem met een kar naar een kapel in Castelfidardo, waar hij op een bundel stro, verzorgd(?) wordt door Piëmontese aspirant-geneesheren - Emiel Van Heede, een negentienjarige leerling in het Sint-Lodewijkscollege schrijft over de veldslag onder meer dit : « Van de tweeënzeventig man mijner compagnie bleven wij maer met acht over ; ik was één dier gelukkigen. De vermoeienis en het verdriet van nevens mij al mijne vrienden te zien vallen, heeft mij ziek gemaakt²¹. »

Later verhuist Laigneil, met het intussen dunner geworden groepje gekwetsten, naar een Frans lazaret in Osimo, waar men op 16 november 1860 - achtenvijftig dagen later ! - de kogel uit de schouder haalt. Laigneil zal het nieuws zelfs melden aan biechtvader Gezelle. Op 27 november 1860 laat hij een Italiaanse brief schrijven - om Gezelle genoeg te doen ? - waarin hij de operatie vertelt. Hij drukt er zijn spijt over uit dat hij niet eerder heeft kunnen schrijven²², gezien de kwetsuur. Verder meldt Pieter dat hij binnenkort naar Rome zal overgebracht worden om volledig te recupereren van de wonde²³. Gezelle is uiterst opgewekt over deze brief van zijn held en seint hem dadelijk over aan Van Oye in Leuven op Sint-Barbarafeest 1860. Per vergissing (of is het een vertalingsfout)

¹⁹ Boek I der Dienstverbintenissen in Brussel nr 157. Deze dienstverbintenissen, in 11 boeken genoteerd, bevinden zich in het archief van het legermuseum, Jubelpark te Brussel.

²⁰ Gelukkig kon Laigneil, naar hij later zelf vertelt aan Defives de Sint Martin, zijn geldbeugel met zijn linkerhand veilig in zijn onderbroek laten glijden, zijn versierde tabaksblaas moet hij echter met weezin afstaan.

²¹ Brief Emiel Van Heede aan ouders Rome 3.20.1860 in Gazette van Tielt 18.10.1860.

²² Laigneil had reeds naar huis geschreven op 25 september 1860, met een kort verslag van het gevecht bij Castelfidardo G v Tielt 28.10.1860

²³ Brief van Laigneil aan Gezelle Osimo 27.11.1860 stadsbibliotheek Brugge, samen met een begeleidend briefje van vader Laigneil, die de Italiaanse brief het eerst ontvangen had.

schrijft Gezelle dat Laigneil « met een kogel in de rechterarm ligt » daar waar de Italiaanse brief letterlijk zegt dat de kogel enige dagen geleden uit de schouder genomen werd. Intussen zal Laigneil in december naar Rome verhuizen om er in het vatikaan zelf vertoeteld te worden door Mgr de Mérode, Mgr Deneckere en aalmoezenier de Woelmont²⁴. Volgens de familie Laigneil, die nu nog in Roeselare en Kortrijk woont, zou Pieter zelfs de hoge eer te beurt gevallen zijn aan de arm van de eigenste Pius IX in de tuinen van het vatikaan te wandelen²⁵. Begin januari is hij voldoende hersteld; hij krijgt een treinticket naar Civita Vecchia, geld voor de verdere reis en aanbevelingsbrieven voor de pauselijke comités in Marseille, Lyon en Parijs. Rond 10 januari 1861 belandt Laigneil in Roeselare waar hem een heldenontvangst te beurt valt. Natuurlijk moet hij zich ook gaan « tonen » in zijn instituut en op 13 januari staat Laigneil te beven op de planken van het Klein Seminarie, want - zoals hij zelf achteraf schrijft - staat hij nog liever voor een Garibaldist dan voor al deze « professoren » van het college. De studenten hebben geld verzameld, tweehonderd tachtig frank, en daarmee bieden ze hun jong idool een zilveren medaille aan. Veertien dagen later zal Laigneil biechtvader Gezelle bij zijn « Engelsmannekens » gaan bezoeken. Het onthaal is daar nogal wat uitbundiger dan in Roeselare (er waren maar achtentwintig man) en Gezelle tekent het als volgt: « Daer wierd getierd, geroepen zooals ik het nog nooit gehoord en had en 'k ben zeker dat Pier beter onthael gehad heeft te Brugge als te Rousselaere »²⁶. Gezelle laat zijn portret maken dat « krijgelijk » is aan 1,— Fr. per stuk, voegt er een bij voor Van Oye en vraagt aan Van Oye een lijst te sturen van studenten die er een verlangen. Verder vermeldt hij nog dat Laigneil zijn burgerrecht kwijtgeraakt is en nu « Civis Romanus » is.

Volgens art. 21 van het wetboek mag geen enkele Belg zonder toestemming een vreemd wapen dienen en dat hebben de vijfentwintig Westvlaamse vrijwilligers wél gedaan, waardoor ze automatisch hun nationaliteit verliezen. De zaak zal op 1 februari 1861 voor het parlement komen aangezien de meesten die in dit geval verkeren een petitie naar de minister gestuurd hebben. De liberalen zijn uiteraard in deze religieuze aangelegenheid voor de toepassing van de letter van de wet. Minister Charles Rogier zal echter de knoop doorhakken met het argument dat dergelijke vrijwilligers, die toch de naam Belg eer gebracht hebben, met evenveel toewijding in eigen land zouden vechten voor de vrijheid. De petitie wordt aanvaard met vierenveertig stemmen tegen driëndertig²⁷. Ten slotte schetst Gezelle onderaan de brief nog eens duidelijk de plaats waar de kogel zich bevond. Van Oye is ontroerd door deze brief en antwoordt dadelijk aan Gezelle: « Het portret van P.L. en uwe woorden hebben mij gansch ontroerd; ik was zoodanig in streelende en edele droomen weggezonden dat er den geheelen dag Zouaven vóór mijne oogen vliegen²⁸. Van Oye vertelt verder dat hij een eigenaardige vergissing heeft begaan bij het lezen van de brief. In bijlage stak een foto van Laigneil in Zouavenkledij. Van Oye nam, uiteraard, eerst

²⁴ Mgr de Mérode uit Westerlo was minister van oorlog in de pauselijke staten en inrichter van het Zouavenkorps. Mgr Deneckere was principaal van het Belgisch College in Rome en « traditionalistische » vriend van Malou. Mgr de Walemont, uit Namen had zich als oud-gediende in het Pauselijk leger, als Zouaven-aalmoezenier aangeboden na Castelfidardo.

²⁵ Mondeling verteld door Mevrouw Rommens-Laigneil, kleindochter van de Zouaaf, wonende te Roeselare.

²⁶ Brief van Gezelle aan Van Oye 9.2.1861 Brieven I p 79.

²⁷ Annales Parlementaires 1860-1861 p 475-479

²⁸ Brief Van Oye aan Gezelle 10.2.1861 Brieven I p 80-82.

Pieter Laigneil werd vereremerkt als ridder in de orde van Pius IX.
Hij kreeg de medaille van Castelfidardo en Bene Merenti.

die foto : « 'k Nam hem driftig in mijn handen en kuste hem wel tien keeren, niets beter meenende dan dat het eene gedenkenis was van den jongen dien ik heb bemind en dien ik nu bewonder²⁹. 'k Bekeek het portret en zei in mijn zelve : « dat is toch Woodward niet » en ik kon er geen Woodward van maken. Maar toen ik zag in den brief dat het 'n portret van P.L. was, van iemand dien ik nooit gezien heb en dien ik niet kenne, dan was ik mijnen schuttel ontvallen. » Daarop eist de - toegegeven - nogal jaloerse Van Oye dat Gezelle dadelijk ook een portret van vriend Woodward zal bezorgen. Zelf durft hij het niet vragen aan

²⁹ Van Oye was in het KS rond 1855-1857 bevriend geweest met de Engelsman Henri Woodward, die eveneens als pauselijk vrijwilliger zou dienst doen in 1860 maar dan bij het Ierse Bataillon van O'Reilly.

deze puberteitsperiode al voorbij is : « Woodward ne se fiche pas mal sans doute d'un ami d'enfance ». Om Gezelle plezier te doen houdt Van Oye dan toch maar de foto van Laigneil, maar moet op 11 februari berichten aan Gezelle dat niemand anders in de Roeselaarse Zouaaf geïnteresseerd is : « Volgens Karel De Gheldere is het « eene zottigheid, eene excentriciteit van Gezelle ». Later zal Gezelle de Zouaaf als voorbeeld van strijd lust stellen voor het weke en wisselvallige dokterszootje van Torhout : op aswoensdag 1861 schrijft hij trouwens « Pier Laigneil, l'agnello di Castelfidardo, wat zoudt ge daer van zeggen en gij Eugenés, Do or Die ! niet waer ? »

Gezelle zal trouwens ook tegenover Alberthingk Thijm het stichtend voorbeeld van Laigneil aanhalen « Laet ons samen en wederzijds malkaers bloed drinken op oud germaansche wijze en strijden neffens malkaer gelijk den Vlaming Pieter Laigneil (sic) mijn biechtkind en Schoenmaker³⁰ den Hollander in Castelfidardo³¹. Ook voor de poësisleerlingen van het KS, 1861, moet Laigneil als voorbeeld dienen « Leve Pier Laigneil, Jan Deneve, Emiel de Kiere, Theofiel Vandemoortele en al de Vlamingen »³². Laigneil zal trouwens, dank zij de wonde, tot ridder in de Pius IX orde gepromoveerd worden in juli 1862. Ook dit zal in de Roeselaarse jongelingencongregatie, waartoe de oud-Zouaaf behoort, aanleiding geven tot een vreugdevol feest.

In 1868 huwt Pieter met Hortense Delbaere uit Kortrijk en vestigt zich metterwoonst in Kortrijk, waar hij een textielhandel zal opzetten. Hij wordt ondervoorzitter van de « Westvlaamse pauselijke Zouavenmaatschappij », wanneer deze in 1892 zich in een Brugs kamp en een Kortrijks kamp gaan verdelen. Hij sterft in Kortrijk op 17 januari 1907.

Open vraag blijft nu nog of Gezelle, in Roeselare of in Brugge, andere jongens geholpen heeft op weg naar het verre Rome. Voor Roeselare is de zaak duidelijk ; Laigneil is de enige student die optrekt in 1860. Later zullen nog verschillende verbintenissen uit het Klein Seminarie ontspruiten, maar Gezelle is dan reeds uit Roeselare weg en heeft in de meeste gevallen de jongens niet eens gekend. In maart 1860 trekken twee filosofiestudenten op uit Otegem. Henri Vandendriessche en Adolf Alsberghe. In 1869 trekt student August de Rynck uit Koolskamp op, zal tijdens het beleg van Rome gekwetst worden, en het jaar daarop aan de gevolgen daarvan overlijden in zijn geboortedorp. Ook student Alfons Ide uit Zulte trekt dit jaar op, allicht om het voorbeeld van zijn neef uit Aarsele, Jules van Oost, te volgen. Adolf Loosveld uit Tielt zal als filosofiestudent in 1867 optrekken en de slag van Mentana meemaken.

Misschien moet hier toch de naam Charles De Ronghe vermeld worden : hij was leerling van de beroemde poësis 1857-1858, waar Verriest en Van Oye bij waren. Heeft hem daar de vonk geraakt om in juni 1860 als bureelbediende naar Rome te trekken ?

Gezelle zal echter wel tussen 1860 en 1870 de situatie in Rome op de voet volgen en regelmatig brieven krijgen van zouaven. In Rond den Heerd maakt hij af en toe melding van de zouaven, alhoewel het eerder overlijdensberichten zijn, (Leopold De Coester Rond Den Heerd 16.11.1967 p 403-405, en Camile Delbeke

³⁰ Schoenenmakers Louis uit Tegelen was PZ van 5.7.1860 en werd eveneens gekwetst in Castelfidardo. Hij zal in 1861 opnieuw tekenen voor twee jaar en dan stationschef worden in Venlo (V. Crombé Matricule du Bataillon Franco Belge n) 49).

³¹ Brief Guido Gezelle aan J.A. Alberdingk Thijm 4.3.1861 (in Gezellekroniek II - Archwalia « Een niet gepubliceerde brief - J.J.M. Westenbroek).

³² Brief Gezelle aan Poësisleerlingen AD 1861 Brieven II p 106.

de Engelsman «'t is zoo vraagachtig» en bovendien vreest hij dat Woodward Ro/H 19.11.1870 p 415 en 26.11.1870 p 7) of een vers dat oproept tot getrouwheid aan Rome. (RdH jg 3 p 104 «Zouaven vooruit» jg 8 p 216, en 1870 p 335 «Vlaamsche Jongens»). Tenslotte zal Gezelle in 1895 een romantisch gedicht maken op de zouaven, wat het clublied zal worden van het Roeselaars Zouavenkorps.

John Goddeeris

ONZE 11-NOVEMBER-ONTMOETINGS DAG

Zoals het nu reeds een paar jaar naeen het geval was, greep ook dit jaar het jaarlijks 11-november-ontmoetingsfeest van de oud-leerlingen plaats onder de deugddoende stralen van een mooi herfstzonnetje dat het koloriet van het prachtig herfstlandschap flink deed uitkomen.

De dag werd traditioneel ingezet met een Eucharistieviering in de herschilderde en heropgefleurde kerk van het Klein Seminarie, opgedragen o.l.v. E.H. A. Modde, Superior, bijgestaan door twee priesters-oudleerlingen uit de deelnemende klassen.

In zijn gelegenheidstoespraak tijdens de daaropvolgende receptie in de grote feestzaal had E.H. Superior het in de eerste plaats over de oud-leerlingen zelf die elkaar terugzien na een scheiding van vele jaren. «Wanneer men hier om wat stilte vraagt dan duurt het lang vooraleer deze stilte bekomen wordt, en dat begriip ik zeer goed» aldus E.H. Superior, «want vaak heeft men elkaar sedert lang niet meer teruggezien en heeft men uiteraard elkaar veel te vertellen. Ongelukkig genoeg kan men dit niet van iedereen zeggen; zo is E.H. Joye als oudste van alle aanwezige oud-leerlingen (Retorica 1926) helemaal alleen van zijn klas».

«Wanneer men terugkeert naar het college dan kijkt men uit naar wat er nog overblijft van het college van vroeger en dat is ondanks alle veranderingen nog heel wat. Maar er is hedentendage veel veranderd. In 1976 volgden er 1942 leerlingen les aan het instituut waarvan 1028 aan de Middelbare Afdeling. In 1926 waren er dit slechts 394 en toch was het Klein Seminarie toen één van de belangrijkste onderwijsinstellingen van West-Vlaanderen. Vele toenmalige colleges hadden immers nog niet eens een Poësies en Retorica (Torhout, Diksmuide, Izegem).»

Daarna haalde E.H. Modde enkele passussen aan uit een door hemzelf geschreven bijdrage in Eertijds.

«De school is groter geworden en de programma's zijn veranderd: zij voorzien meer wiskunde, meer wetenschappen en meer studie van de moderne talen. Deze vernieuwing betekent niet dat er geen nadelen aan verbonden zijn, integendeel. Zo valt een grotere parate kennis van een taal noodzakelijk ten nadele uit van de letterkunde van die taal. Vroeger zag men immers vele stukken van Shakespeare zonder eigenlijk veel Engels te kennen.

De leerlingen hebben het nochtans nu niet gemakkelijker dan vroeger. Ze krijgen meer te verwerken in heel wat minder tijd. Daarenboven worden alle vakken gegeven door specialisten die allen het maximum verlangen voor hun vak.

Voor wat de internen betreft, dient gezegd dat er steeds minder en minder dagen in het college zelf worden doorgebracht en dit heeft een belangrijke weerslag op de geest van het internaat zelf. Vroeger waren dit 6 à 8 weken aan één stuk, vóór 1940 zelfs van 1 september tot 31 december. De band die daardoor ontstond, was zeer hecht. Thans is die band tussen de internen heel wat losser. Er zijn ook enkele wijzigingen in het leraarskorps ingetreden. Thans is dit vrij jong en is de samenstelling ervan totaal anders dan 25 jaar terug (in 1953 waren er 35 priester-leraars, thans slechts 14).

Op dit ogenblik zijn er minder godsdienstoefeningen dan vroeger : slechts éénmaal per week en dan nog helemaal in het gewoon dagprogramma opgenomen. »

Vervolgens wees de spreker op een paar hedendaagse feiten.

« Ook het Klein Seminarie staat op de drempel van de vermindering van het aantal leerlingen in het Secundair Onderwijs. Dit zal belangrijke gevolgen meebrengen voor de omvang van het globale leraarskorps.

Anderzijds heeft de jeugd van vandaag af te rekenen met een belangrijk probleem : de uitzichtloosheid op de nabije toekomst. Zij wordt voortdurend geconfronteerd met negatieve vooruitzichten, met de ongunstige tijdingen van het begin van een lange crisisperiode. De vitaliteit, de strijd en het verzet van vroeger tegen de bestaande structuren van de maatschappij maken plaats voor voorzichtigheid en vrees voor de toekomst. De idealen van vroeger zijn vervangen door andere. De accenten zijn totaal verlegd. »

Terloops benadrukte de spreker het nut van de oud-leerlingenbond. « Een klasbijeenkomst doet altijd deugd. Jammer genoeg is het vaak een minder aangename voorval dat mensen terug bijeenbrengt : veelal is dit een sterfgeval van een vroegere klasvriend. Het ontmoetingsfeest van 11 november wil daartoe echter bijdragen op een aangename manier. »

Tot afscheid wenste hij allen een dag toe van vreugde, van vriendschap en van gezelligheid waarin het oude opgehaald en het nieuwe besproken zou worden onder elkaar.

Na deze toespraak werden door het ruim 170-koppige gezelschap meerdere heildronken uitgebracht op het gelukkige wederzien. De klok wees reeds 13 uur aan toen het voltallige gezelschap zich in beweging zette naar het Park Rodenbach waar de feestvierders een uitgebreid feestmaal wachtte. Iedereen vond er spoedig de klasgeest van « eertijds » terug want die sfeer kan geen enkele oud-leerling vergeten en waar oud-leerlingen bijeenkomen, daar komt deze geest heel vlug weer tot stand.

Ook de echtgenotes en verloofdes voelden zich vrij vlug thuis onder de vroegere vrienden van hun echtgenoot of hun echtgenoot-in-spe.

Na een kort welkomstwoord van de Voorzitter, de Heer A. Vermeersch, en een introductie-woordje over het Volksalmanakje « Manneke uit de Mane » door de Heer M. De Bruyne, praatten, lachten en kaartten vele oud-leerlingen nog lang na over de vroegere tijd van het college, en dit vaak in het bijzijn van hun vroegere leraars, iets door beide partijen erg wordt geapprecieerd.

Het was tenslotte heel laat in de namiddag toen de laatsten het Rodenbachpark verlieten met het vast voornemen in het achterhoofd van stellig niet te ontbreken op het volgende ontmoetingsfeest. De dag van 11 november had duidelijk zijn vruchten afgeworpen : de band van vroeger werd weer strakker toegehaald.

Erik Steen

MEDAILLE

De tijd vliegt snel, gebruik hem wel. Je schuifelt op je sokken de retorika in en je loopt meteen tegen het einde aan van een aanzienlijk stukje van je leven. Het gebeurt allemaal zo ongemerkt. Dat jaar, het laatste, is voorbij vóór er iemand erg in heeft. Je verwierf een vaste kijk op een aantal dingen, een gevormd uitzicht op de alternatieven. Je weet waar je heen wil en je hebt je interesses daarnaar geselecteerd. Een aantal vakken zijn compleet uit je blikveld wegge gevallen en je raakt er alleen nog maar aan voor zover de noodzaak je daartoe dwingt. In de klas zit je erbij als een geboeide, de ketens om je heen geslagen, waaruit zich je geest echter bevrijd heeft. Je zit er afwezig.

Dit is dé voedingsbodem voor illegale bezigheden van allerlei slag: boeken lezen, avondtaken maken, liefdesbrieven schrijven, onderbanks kaarten, strips ronddelen, en dies meer. Sporadisch geraakte de hele klas vervoerd in een anoniem spelletje. Eén daarvan fascineerde ons bovenal en indien de leraars het hadden ontdekt, had het hen nog méér geïnteresseerd dan ons allen samen. Een snugger man had het immers op zo'n leeg moment in zijn leeg hoofd gehaald om onze leraars aan een geheime populariteitstest bloot te stellen. De lijst circuleerde de klas rond en naast de namen van de leraars werd door iedereen cijfermatig aangeduid in welke orde zij ons aan het hart lagen of, om eens een synoniem te gebruiken, in welke orde zij ons op de lever lagen. Ik kan mij niet meer herinneren wie we bekroond hebben, ofschoon ik vermoedens heb. Doch wat ik beslist onthouden heb, is dat iemand vrij dicht eindigde van wie men dit terwille van zijn vak ogenschijnlijk niet zou verwachten, namelijk de leraar wiskunde. Persoonlijk koesterde ik geen rancunes, ik zwichtte hem noch zijn vak niet méér en niet minder dan een ander. Ik heb dus bepaald geen persoonlijke reden om me over dit resultaat te verwonderen. Niettemin deed ik dit, en toch...

Hij had de middelbare leeftijd bereikt, misschien net overschreden, zijn precieze leeftijd viel moeilijk te schatten. Ik was soms geneigd hem te categoriseren onder de mensen die precies op de kant van het mes staan: elk ogenblik kunnen ze de stap zetten, misschien voorwaarts, misschien achterwaarts. Doch stappen moeten ze, want de snede is scherp en pijnigt de voeten. Hun enige aarzeling is: waar moet ik mijn voeten plaatsen, moet ik achteruit, moet ik vechten tegen de waarheid, of moet ik gewoon de brug over, moet ik vooruit, moet ik mij met de tijdsstroom verzoenen? De zwakste oplossing is de eerste, daarom is zij de meest menselijke. De tweede oplossing is ridderlijk, en daarom even moeilijk als zeldzaam. Op andere ogenblikken was ik dan weer geneigd te aanvaarden dat hij die stap reeds gezet had, en ik was er zeker van, hij had het tweede alternatief gekozen, hij was voorwaarts gegaan. Soms verscheen hij in de klas alsof hij net alles achter de rug had. Het leek er dan op dat die eerste verzoenende stap hem meer pijn had bezorgd dan het gevecht zelf dat hij geleverd had op het scherp van het mes. Hij droeg er de wonden van en liet er iedereen in kijken.

Doch hij kwam onder ons als een pijler van rust en van loutering. Hij stond vooraan tussen de banken, de benen lichtjes gespreid als maakte hij zich klaar om een tijdlang te wachten op iets. Dan sloot hij de ogen, bracht zijn hand naar de mond als wou hij iets uitschreeuwen, doch hij fluisterde alleen maar: zit stille. Op dit eigenste moment zag hij, die keek, de prijs die deze man betaald had, de weg die hij gegaan was. Al het geestelijke in hem was samengeballd en in

gedachten overkeek hij nog eens alles wat gisteren nog tot bitterheid voerde. Enkel de lippen die tot een glimlach plooiden, konden het melancholische uit zijn wezen wegtrekken en aan de overwinning van zijn wijsheid gestalte geven. Het schaduwgrijs gleed open, het avondrood was dààr. Hij kwam terug tot de wiskunde en nam de draad van zijn les weer op.

Zekere dag verscheen hij niet in de klas. Telkens zoiets gebeurde, werd voor een vervangingsles gezorgd zonder dat aan de onmondige snaken enige uitleg werd gegeven omtrent het wegblijven van hun leraar. Doch jongens van die leeftijd achterhalen nogal vlug dit soort geheimpjes en enkele dagen later deed het eerder verrassende gerucht de ronde dat hij vader geworden was. Na een week of zowat was hij er dus terug, vrediger en rustiger dan ooit. Spontaan sloegen wij onze handen op elkaar warm om hem kollektief onze gelukwensen mee te delen. Niemand wilde ze verwoorden, want elk van ons had er gelijk deel in. Ontroerd door deze onverwachte en in elk geval onverdeelde blijf van medeleven, in veertig paar klappende pubershanden tot hem gebracht, sloot hij terug de ogen, probeerde mild te glimlachen en waarschuwde toen op zijn gewone fluisterende toon en achter het gewone verbergende handengebaar : zit stille, hij zal wakker worden.

Hij beschermde zijn kleine trots tegen het geweld van de wereld met dezelfde zorg als waarmee Windekind ooit zijn mantel heeft gespreid over de kleine Johannes : slaap nu vlug, kleine elf, wie weet hoe kort zal de vrede van de nacht wel zijn.

CHAPEAU

Kort en hevig. Korter en heviger dan wanneer het niet onverwacht was. Bijvoorbeeld als het sluitstuk van een geniepig spel van kat en muis, waarin tweehonderd snaken solidair staan tegenover een opgehitste tegenstrever die nerveus zijn slachtoffer zoekt, dit vindt en dan toeslaat. Neen, er was niets van aan, geen heibel, geen rebellie. De troep lag ingedommeld, er was niets kollektiefs aan de hand. En dan ineens die klap. Geen hilariteit in de zaal, geen protest ook. Tweehonderd koppen vlogen recht en bleven onbeweeglijk de stilte respekteren die de onwaardigheid van het gebeurde hardnekkig in de verf zette. Misschien was dit toch een vorm van protest, een waardig protest tegen verlies van waardigheid. En toen. Toen gebeurde er iets waarvan de betekenis ver en indringend het aktueel gebeuren overschreed. In aanwezigheid van tweehonderd pubers, zijn onderhorigen, bood hij zijn ekskuses aan. De ridderlijkheid waarmee een steekspel gevoerd wordt, was slechts eventjes de mist ingegaan.

Lieven Vandekerckhove

HARTELIJKE GELUKWENSEN

Johan Thoen, geboren te Roeselare in 1949 en leerling van de WA 1968 promoveerde op vrijdag 28 november 1975 tot doctor in de Wetenschappen op een proefschrift getiteld : **Beeldvormende fotochemische reacties in de polymeermatrix**. Promotor was prof. dr. G. Smets.

Winand Callewaert, geboren te Gits in 1943 en leerling van de retorica 1961, promoveerde op dinsdag 16 december 1975 tot doctor in de Oosterse Filologie en Geschiedenis op een proefschrift getiteld : **The Dādūpanthi Rajab : a religious, historical and literary study of a selection of Rajab's distichs in his Sarvāṅgī, critically edited, with annotated translation and glossary**. Promotor was prof. dr. G. Pollet.

Jan Nowé, geboren te Roeselare in 1940 en leerling van de retorica 1959, promoveerde op woensdag 19 mei 1976 tot doctor in Wijsbegeerte en de Letteren, groep Germaanse Filologie, op een proefschrift getiteld : « **Formwille und Variantbedürfnis** » **Versuch einer Strukturanalyse der epischen Dichtungen Hans Henny Jahnns**. Promotor was prof. dr. L. Verbeeck.

Arnold Provoost, geboren te Brugge in 1940 en leerling van de retorica 1959, promoveerde op woensdag 14 juli 1976 tot doctor in Oudheidkunde en de Kunstgeschiedenis, Afdeling Oudheid, op een proefschrift getiteld : **Iconologisch onderzoek van de laat-antieke herdersvoorstellingen**. Promotoren waren prof. dr. C. Heyman en prof. dr. L. Reekmans.

Dirk Callewaert, geboren te Roeselare in 1941 en leerling van de retorica 1960, promoveerde op dinsdag 26 oktober 1976 tot doctor in de Wijsbegeerte en de Letteren, groep Germaanse Filologie, op een proefschrift getiteld : **De H. Godelieve van Gistel. Bijdrage tot de studie van het leven en de volksverering**. Promotor was prof. dr. S. Top.

Al deze promoties hadden plaats aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Eveneens aan de Leuvense universiteit werd op 11 mei 1976 oud-leerling (retorica 1928) en oud-leraar (1939-41) professor Gerard Verbeke gevierd ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag. Hij werd gehuldigd om zijn vele verdiensten als wetenschapsmens en didacticus. Bij die gelegenheid werd hem een huldeboek aangeboden, getiteld : **Images of Man in Ancient and Medieval Thought**.

FAMILIEBERICHTEN

GEBOORTEN

Karen, dochtertje van Heer en Mevrouw Jan en Ria Haspeslagh - Van Wing uit Mechelen - Herk-de-Stad, 3 februari 1976

Dieter, zoontje van Heer en Mevrouw Guido en Denise Vandelanotte - Hoedt uit Rumbeke - Roeselare, 11 februari 1976

Francisca, dochtertje van Heer en Mevrouw Paul en Mia Vanrenterghem - Ghekiere uit Dadizele - Roeselare, 27 februari 1976

Dirk, zoontje van Heer en Mevrouw Paul en Greta Hostens - Keunen uit Kessel-Lo - Tienen, 13 maart 1976

Pieter-Janszoon, zoontje van Heer en Mevrouw Jan en Hilde Lefere - Desimpelaere uit Roeselare - Roeselare, 15 maart 1976

Pieter, zoontje van Heer en Mevrouw Luc en Roos Foulon - De Muynck uit Rumbeke - Roeselare, 17 maart 1976

Simon, zoontje van Heer en Mevrouw Paul Malisse - Vandenbussche uit Leuven - Leuven, 25 maart 1976

Frederik, zoontje van Heer en Mevrouw Dirk en Jo Van Leuven - Polfliet uit Roeselare - Roeselare, 1 april 1976

Gerlinde, dochtertje van Heer en Mevrouw Joost en Marie-Paul Vanbrussel - De Keukelaere uit Roeselare - Knokke-Heist, 3 april 1976

Stefanie, dochtertje van Heer en Mevrouw Philip en Dorine Vanwalleghem - Vanhaelewijn uit Roeselare - Roeselare, 6 april 1976

Jan, zoontje van Heer en Mevrouw Daniël en Lena Leuridan - Neuville uit Roeselare - Roeselare, 16 april 1976

Eva, dochtertje van Heer en Mevrouw Raf en Jes Parent - Callens uit Rumbeke - Roeselare, 30 april 1976

Brecht, zoontje van Heer en Mevrouw Geert en Annie Vergote - Casteleyn uit Rumbeke - Roeselare, 6 mei 1976

Siska, dochtertje van Heer en Mevrouw Eugene en Lieve Bruneel - Braeckevelt uit Roeselare - Roeselare, 7 mei 1976

Koen, zoontje van Heer en Mevrouw Emmanuel en Hilda Remaut - Defossez uit Woumen - Roeselare, 10 mei 1976

Mieke, dochtertje van de Heer en Mevrouw Karel en Chris Dumont - Bataillie uit Roeselare - Roeselare, 14 mei 1976

Evelien, dochtertje van Heer en Mevrouw Herman en M.-Lou Deckmyn - Chys uit Roeselare - Roeselare, 19 mei 1976

Michele, dochtertje van Heer en Mevrouw Albert en Christiane Dumoulin - Vermorgen uit Roeselare - Roeselare, 25 mei 1976

Filiep, zoontje van Heer en Mevrouw Erik en Marianne Vangeluwe - Boutens uit De Panne - Veurne, 9 juni 1976

Christ, zoontje van Heer en Mevrouw Gilbert en Machteld Wolfcarius - Van Daele uit Wakken - Tielt, 14 juni 1976

Hendrik, zoontje van Heer en Mevrouw Carl en Astrid Nuytens - Dejans uit Oostende - Oostende, 17 juni 1976

Charlotte, dochtertje van Heer en Mevrouw Dirk en Christine Samyn - Dejaegher uit Izegem - Izegem, 20 juni 1976

Stefanie, dochtertje van Heer en Mevrouw Filiep en Martine Timmerman - Cornelis uit Roeselare - Roeselare, 25 juni 1976

Bruno, zoontje van Heer en Mevrouw Noël en Kristien Vanraes - Vermeire uit Roeselare - Roeselare, 1 juli 1976

Wim, zoontje van Heer en Mevrouw Jan en Maria Bommerez - Delva uit Roeselare - Roeselare, 9 juli 1976

Theo, zoontje van Heer en Mevrouw Daniël en Leona Hostens - Vandenberghé uit Heule - Kortrijk, 14 juli 1976

Maaiken, dochtertje van Heer en Mevrouw Johan en An Vanrobays - Blomme uit Leuven - Roeselare, 26 juli 1976

Steven, zoontje van Heer en Mevrouw Johan en Hedwig Feys - Neels uit Ieper - Ieper, 30 juli 1976

Jeroen, zoontje van Heer en Mevrouw Rik en Lieve Haeghebaert - Snauwaert uit Knokke-Heist - Knokke-Heist, 20 augustus 1976

Tineke, dochtertje van Heer en Mevrouw Geert en Françoise Deckmyn - Debreyne uit Borgloon - Oostende, 23 augustus 1976

Dirk, zoontje van Heer en Mevrouw Wilfried Forret - Vandenbulcke uit Kaster - Waregem, 23 augustus 1976

Isabelle, dochtertje van Heer en Mevrouw Luc en Micheline Platteeuw - Feeraert uit Izegem - Roeselare, 24 augustus 1976

Hellen, dochtertje van Heer en Mevrouw Lieven en Hilde Vandekerckhove - Vandendriessche uit Heverlee - Leuven, 24 augustus 1976

Maxime, zoontje van Heer en Mevrouw Jacques Loones - Depuydt uit Roeselare - Roeselare, 6 september 1976

HUWELIJKEN

Heer en Mevrouw Bart en Mieke De Man - Vandecappelle, Rumbeke, 14 februari 1976

Heer en Mevrouw Paul en Leen Van Eeckhout - Vereecke, Sleihage, 21 februari 1976

Heer en Mevrouw Marc en Liliane Balduyck - Lauwerys, Nieuwerkerken, 6 maart 1976

Heer en Mevrouw Guido en Oda Degryse - Kindt, Roeselare, 3 april 1976

Heer en Mevrouw Ignace en Dominique Vanden Bulcke - Neiryndck, Sint-Pieters-Woluwe, 9 april 1976

Heer en Mevrouw Luc en Bea De Brabandere - Hooghe, Rumbeke, 9 april 1976

Heer en Mevrouw Luc en Linda Van Zandijcke - Debrauwer, Roeselare, 10 april 1976

Heer en Mevrouw Patrick en Anita Deldaele - Lauwaert,
 Gontrode, 7 mei 1976

Heer en Mevrouw Eddy en Ria Huyghebaert - Vercruysse,
 Oostnieuwkerke, 15 mei 1976

Heer en Mevrouw Arnold en Hilde Deceuninck - Vandenberghe,
 Izegem, 25 juni 1976

Heer en Mevrouw Luk en Mieke Depondt - Janssens,
 Heverlee, 2 juli 1976

Heer en Mevrouw Johan en Hilde Plets - Beel,
 Roeselare, 10 juli 1976

Heer en Mevrouw Ignace en Lieve Van Eeckhout - Daeleman,
 Heverlee, 10 juli 1976

Heer en Mevrouw Walter en Jacqueline Moyaert - Callewaert,
 Rumbeke, 16 juli 1976

Heer en Mevrouw Lieven en Maryke Marichal - Verbrugghe,
 Roeselare, 17 juli 1976

Heer en Mevrouw Filip en Dominique Delanote - De Maesschalck,
 Deinze, 17 juli 1976

Heer en Mevrouw Ignace en Rosemie Beel - Kiekens,
 Denderhoutem, 31 juli 1976

Heer en Mevrouw Fons en Cecile Gheysen - Donck,
 Oekene, 31 juli 1976

Heer en Mevrouw Geert en Lut Swaenepoel - Dhont,
 Sint-Niklaas, 6 augustus 1976

Heer en Mevrouw Luk en Edith Vandecasteele - Vandenberghe,
 Drongen-Baarle, 7 augustus 1976

Heer en Mevrouw Paul en Chantal Vanblaere - Ballière,
 Roeselare, 7 augustus 1976

Heer en Mevrouw Albrecht en Lieve De Keukelaere - De Leenheer,
 Roeselare, 13 augustus 1976

Heer en Mevrouw Johan en Anita Matten - David,
 Moere, 14 augustus 1976

Heer en Mevrouw Philip en Agnes Sioen - Pauwels,
 Oppuurs, 14 augustus 1976

Heer en Mevrouw Dirk en Christa Lambersy - Cattrly,
 Roeselare, 21 augustus 1976

Heer en Mevrouw Harold en Rita Vanlerberghe - Vandenberghe,
 Oostnieuwkerke, 28 augustus 1976

Heer en Mevrouw Johan en Katrien Bouckenooghe - Termote,
 Rumbeke, 17 september 1976

Heer en Mevrouw Marc en Nelly Debaes - Dumortier,
 Roeselare, 25 september 1976

Heer en Mevrouw Jan en Myrian Tessier - Thonissen,
 Ardoie, 25 september 1976

Heer en Mevrouw Frank en Martine Beeckaert - Vanhuyse,

Heer en Mevrouw Jean-Pierre en Lut Desmet - Delva,
Heer en Mevrouw Paul Lommée - Van Kerckhoven,
Heverlee, 1 oktober 1976

WIJDING

Heer André Decock werd tot Diaken gewijd te Brugge op 26 juni 1976

OVERLIJDENS

Heer Norbert Cloet - Filez, geboren te Roeselare op 18 februari 1921 en overleden te Torhout op 6 maart 1976

Juffrouw Marie Verstraete, geboren te Rumbeke op 14 maart 1893 en overleden te Roeselare op 8 maart 1976

Heer André Willekens - Rabaey, geboren te Eggewaertskapelle op 9 juli 1911 en overleden te Blankenberge op 9 maart 1976

Eerwaarde Heer Hendrik De Meester, geboren te Roeselare op 13 december 1896 en overleden te Roeselare op 11 maart 1976

Mevrouw Marie-Louise Sobry - Popelier, geboren te Blendecques op 16 januari 1921 en overleden te Roeselare op 13 maart 1976

Heer Gilbert Gheysen - Vander Stichele, geboren te Heule op 31 december 1915 en overleden te Gullegem op 16 maart 1976

Heer Casimir Decancq - Colpaert, geboren te Roeselare op 9 augustus 1885 en overleden te Kachtem op 19 maart 1976

Heer Maurits Vanden Berghe - Feys, geboren te Emelgem op 24 juni 1915 en overleden te Roeselare op 25 maart 1976

Mevrouw Antoinette Pouille - Berlamont, geboren te Izegem op 20 april 1901 en overleden te Roeselare op 5 april 1976

Mejuffrouw Klara Jaecques, geboren te Zarren op 24 januari 1909 en overleden te Roeselare op 7 april 1976

Mevrouw Maria Vandersteene - Vandermeeren, geboren te Sint-Baafs-Vijve op 8 augustus 1900 en overleden te Oostnieuwkerke op 15 april 1976

Heer Jozef Deleye - Vandewiere, geboren te Rumbeke op 20 november 1889 en overleden te Roeselare op 19 april 1976

Heer Achiel Windels - De Bruyne, geboren te Tielt op 27 oktober 1902 en overleden te Kortrijk op 21 april 1976

Jongeheer Pedro Vanden Berghe, zoontje van Jan Vanden Berghe - Van Walleghem, overleden te Hansbeke op 28 april 1976

Eerwaarde Pater Louis Van Ryckeghem, geboren te Geluwe op 23 oktober 1913 en overleden te Geluwe op 4 mei 1976

Eerwaarde Heer Gerard Vanhooren, geboren te Rozendaal op 21 januari 1915 en overleden te Roeselare op 11 mei 1976

Mevrouw Maria Adam - Veys, geboren te Outrijve op 11 mei 1891 en overleden te Roeselare op 16 mei 1976

Mevrouw Paula Verbeke - Vanantwerpen, geboren te Roeselare op 19 januari 1903 en overleden te Roeselare op 20 mei 1976

Mevrouw Victorine Cauwelier - Vanacker, geboren te Moorslede op 23 september 1884 en overleden te Moorslede op 2 juni 1976

Mevrouw Louise Verstraete - De Muyt, geboren te Oostakker op 20 januari 1906 en overleden te Beitem-Rumbeke op 5 juni 1976

Heer Michel Stragier - Gillie, geboren te Roeselare op 15 juni 1922 en overleden te Roeselare op 8 juni 1976

Eerwaarde Heer Jozef Decadt, geboren te Oostnieuwkerke op 10 oktober 1894 en overleden te Ieper op 8 juni 1976

Mevrouw Marie-Cecile Feys - Wandels, geboren te Wannegem-Lede op 7 oktober 1889 en overleden te Ieper op 12 juni 1976

Mevrouw Augusta Hoornaert - Vanden Berghe, geboren te Roeselare op 24 november 1888 en overleden te Roeselare op 24 juni 1976

Mevrouw Yvonne Donck - Koninckx, overleden te Roeselare op 30 juni 1976

Mevrouw Angela Luca - Balloey, geboren te Lo op 8 juli 1901 en overleden te Roeselare op 2 juli 1976

Heer Jerome Mandeville - Aernoudt, geboren te Roeselare op 7 oktober 1892 en overleden te Roeselare op 3 juli 1976

Mevrouw Clara Delafontaine - Verbeke, overleden te Roeselare op 4 juli 1976

Heer Abdon Leroy - Valcke, geboren te Passendale op 12 april 1898 en overleden te Passendale op 7 juli 1976

Heer Louis Coppens - Faict, geboren te Roeselare op 27 juni 1890 en overleden te Passendale op 8 juli 1976

Heer Lucien Poissonnier - Vanthournoudt, geboren te Reningelst op 26 oktober 1929 en overleden te Dikkebus op 23 juli 1976

Heer Michel Jacques - Desimpelaere, geboren te Izegem op 9 mei 1952 en overleden te Ledegem op 25 juli 1976

Mevrouw Maria Denturck - Haspeslagh, geboren te Hallicourt op 28 juli 1922 en overleden te Roeselare op 27 augustus 1976

Heer Aimé Veys - (Vercruysse) - Abicht, geboren te Harelbeke op 13 januari en overleden te Kortrijk op 21 augustus 1976

Heer Joseph Hanouille - Catteaux, geboren te Auberchicourt op 7 juni 1894 en overleden te Roeselare op 30 augustus 1976

Heer Leo Pattyn - Laleeuwe, geboren te Staden op 25 mei 1935 en overleden te Roeselare op 30 augustus 1976

Mevrouw Paula De Wandel - Carrein, geboren te Stavele op 3 april 1919 en overleden te Roeselare op 3 september 1976

Heer Constant Witdouck - Verbeke, geboren te Rumbeke op 9 december 1930 en overleden te Roeselare op 5 september 1976

Mevrouw Zoë Leoen - Blomme, geboren te Zwevezele op 15 mei 1889 en overleden te Roeselare op 7 september 1976

Heer Jozef Vanden Berghe, overleden te Antwerpen op 11 september 1976

Heer Louis Bossuyt - Verfaillie, geboren te Hooglede op 21 augustus 1906 en overleden te Roeselare op 21 oktober 1976

Heer Henri Van Elverdinge - Casier, geboren te Adinkerke op 22 maart 1901 en overleden te Rumbeke op 1 november 1976

Heer Philip Dutry, geboren te Luluaburg op 1 december 1956 en overleden te Kortrijk op 1 november 1976

Heer Boudewijn Beke, geboren te Wielsbeke op 2 oktober 1951 en overleden in oktober 1976